

224
RMK 7.65, 1
EGYNEHANI KERDESEC,

A KERESZTIENI IGAZ HÍTRŐL, ES annal ellenkező tudományrol az Istennek egyházaba.

Egybe fedettek a Colosuari Predicatorrol,
Basilii Istuantol.

Act. 4: Ninczen egh alát egyeb neu adatuan
emberec közt, melybe kellyen nekünc üduc-
zólnunc, hanem czac a Nazaretbeli Iesusnac
neue.

Act. 10 Erről tcsnec tanubizonfagot mind a
prophetac, hog büneinec boczanattyat vesi az
ő neue által. minden valaki ő benne
hisen.

ALBAE IVLIAE.

Anno 1. 568.

Matt. 10.

Minden valaki vall engemet embereknek
előtte, enis vallást teszek arról az en atyám előtt
ki mennyekbe vagyon. Es valaki meg tagad en
gemet embereknek előtte, enis meg tagadom
ást az en mennyei atyám előtt.

Luc. 6.

Valaki segyenl engemet es azen befede-
met segyenly est az embernek háts mikoron el
jő az ő diczőségbe es az atyáéba, es a szent An-
gyalokéba.

Lásd meg Kereszten ember hol vagyon e mon-
dásokba az háromság Istennek említése es ást
y-lom hogy meg nyertel.

225
2

A Z I S T E N F E L Ő

Nemes urnac Pokai Iacabnac, Kiraly ő
felsege Hoppmesterenec es b, ű tanacza-
nac az Attya Istentől Christus által
kianassent teleckel való
ressesülest.

ENKI nem tagadhatja azt a
kinec io lelki esmereti vagyon,
hogy istennek kivalkuppen va-
lo aiandeka nem volna az ytol-
so üdőkbe a köny nyomtatásnac bölcz mester-
sege, mely hogy tamadot Nemet orsagnac Mo-
guncia neuő varosaba, annac czac szaz es huson
nyolcz estendeie vagyon, a mint iegeyzue ta-
lallyuc a Cronologia könyuekbe. Est kedig
ennekokacert mondō, mert kesertet uetelből lat-
tyuc hogy az isten a mostani üdőkbe nagyob re-
sre inkab a nyomtatók könyűec altalteriesre-
te leg előser az Euangeliumot, nagy loc orsa-
gokra.

M ii

Ez

h

Ez ok a lón az en indulatomnakis, hogy a
megh esmertigassagot, az egy bizony Istentről
az mindenható attyarol mennyec es földnec
teremtőieről, es az ő bizony egyetlen egy fiá-
rol az Vr Iesus Christusrol nem czac nyeluem
mel predikallanam, hanem irasimnakis ki ny-
omtatafaual mindeneknec hirdernem. Mely
dologba intec mindent a keresztelő Ianosnac i-
me mondasanac meg gondolására. Io. 3. Az em-
ber semmit nem vehet, hanemha ő neki meny-
ből adatic. Szoloc kedig oly vegre e mondas-
rol a mi vegre sent Iakab Apostol aſt iria hogy
minden io aiandekozas, es minden io tekelle-
tes aiandec onnac fellyül vagyon az vilagossa-
goknac attyatol. Iac. 1.

Iol tudom aſt, hogy sokan, az en ügyeke-
zetemet es Isten ſerent való munkamat gonrſ
vegre magyarázzác, úgy mint éktelen nyereseg
nec vadazására, ielesben holot könyveimet V-
rac, neue alá írom. De ha ezec meg ertene a
nyomtatásnac nagy fizetése a papiroſnac arra-
nal egyetembe, el hagynac az ő hamis itelete-
ket. Vallom hogy egyc ok a

arra

arra hogy Vraknac aianlanam irasomat, de azért főkeppen neztem e czelekedetembe arra, hogy lattam benne az Isten nec tistá igheighez való szereteket, mellyen bizonyaul minden Kereszten ember nec meltan örülni kel, mert Isten nec ez nagy aiandeka, czac hogy az ő czeleketis ahoz sabbiac az ő hozzaioc tartozo vduarneppel egyetembe.

Touabba Irasimnac nyomtatására ez okis inditor, hogy soc karomlasokat es fidalmokat hallottam az igaz tudomany ellen mellyet sok bölcz Lelki Paſtorockal egyetembe Isten nec aiandekabol itt Colosuarat harom eſtendő től fogua hirde ec Azeknac patuaroc ellen akartam tanul valo embereknel meg menteni tudomanyomat. Iollehet kedig tudom hogy soha az irigyektől es ember ragalmazoktol magamat meg nem ohatom, de meghis azon kerem az együgyű kereszteneket hogy affelek nec bezedeket be ne vegyec, hanem hallyak a nagy cluaffec eſt a tudomant mellyet valloc. Ezent mondom a több Kereszten tanitoknak is az tudomanyokrol es irasokrol, kickek egy er-telemben v. gyoc,

Joc patuarokrol emlékezhethem ez arant,
mellyekkel engemet a több tífabeli vrainmal es
tarfaimmal egyetembe terheltec es mostis ter-
heltec mind itt Erdelybe sűrind Magyarorszá-
ba, de ha a mi feiűnc a Christus Iesus bekenel
senuette minden raita lőt sīdalmat es gyalaza-
tot, mennyenel inkább minckűnc ő tanítuanyi-
nac es fogainac meg kell magunkat aláznunc
es az bekesszeg tūrefre sokratnunc, hogy Chris-
tus Vrunknac peldaiaual es a sēnt Istuaneual
egyetembe imatkozunc erettec, mert nem tud-
gyac mit miuelnec.

De terrec immár e beśedec vtan Ok ada.
Somra, miert valasztottam mostan te Vrasago-
dat e könyveczkenec gyamolara es tífessges
otalmara. Tauul legyen tōllen minden hīzel-
kedes, mely nem czac a Tanitoba ektelen ve-
tec, hanem minden emberben gyalazatos es
sīdalmas. Azert a mint a dolog őmma-
gaba vagyon, ezac vgy irom nagh. Mi-
dōn Feiervárat a Kōzōnsēges Disputa-
cion volnanc tized napig Kiral. sēfsege pa-
otaiába

lotaiaba, uőm eőembe mely nagy foyelmetes-
 seggel es őeretettel halgarna te Vraságod mind'
 a ket felnec befedi. Ott mingyaraft őauem
 be őtelec hogy ha az Isten elterne, tehát valami
 Iraft ki boczatnec nyomtatasha te Vraságod-
 nac nene alat. Aő az Iraft mikor meg keői-
 tettem volna es Vraságodnachirre attam vol-
 na, mingyaraft io felbe es io keduel lőtte Vra-
 ságod hozzáia es segítsegerigherte.

Eő en meg ertuen vgy adam nyomtatasa-
 ra e őnyueczket, ielesben holot eőira te Vra-
 ságod ennekem hogy a mi az Istennek őőteőe-
 gere es az ő egyházanac epőletire nez, abbol
 keő volna minden segítseggel lenni. Mely ig-
 herethez ha en nem tamaőkottam volna, e ny-
 omtatastol meg őőntem volna. Mert latom
 hogy ez haladatlan vilag, a mi nagy faradsa-
 gunkra es őőlczegőnkre, nem fizet egyebbel
 őidalommal es ragalmazalnal, mellyert őőate-
 rest varion őőentől.

Vegezetre

Vegezetre nagy halat adoc te Vrasagod
nac minden gyamollagaert, es kerem az Vr
Christust, ki által meg iteli az Isten ez vilagot,
hogy mikoron el iő az ő diczőségebe, attyaéba
es az Angyalokéba (a mint őmmaga monga ez
igket Luc: 9.) akkor fizese te k. az ő egyhaza-
hoz való latogatasat, Mert hisem hogy soc lelki
chezőc es somiohozoc variac effele irasinkat
Magyarországba, holott tiltuá vagy on hogy az
istennec igeienec tista eledelt es italt a Christus
iuhai be ne vegyec, hanem az emberi szerzese-
nec es Conciliomi vegezese nec polyuaiaual es
semeteuel legeltetsec őmmagokat. Iay ezek nec

A kegyelmes mindenható attya isten tarcz
meg te vrasagodat hazanepuvel egyetembe az
ő igaz esmeretibe sent fíanac által hog ez esme-
ret nec általa a meg igert őróc eletet vehessed
minden o valasztot fiaual egyetembe. Amen,
Colosuarat, mind sent hauanac kezdetibe:
Anno D. 1. 5. 6. 8.

Te Vrasagodnac Christusba
segen solgaia
Basilius Istuan

228
5

AZ KERESZTIENI IGAZ
hittel ellenkező tudomaniarol Ania-
szentegyhazaban.

Mibe különböz a Romai hit az igaz keresztie-
ni hittől, az isten felől való esme-
retbe es vallásban?

Harom kiualtképpen való dologba külön-
böz.

Először, Mert az egy bizoni isten helyet ki
az atya, Haromság istent val.

Másodszor. Mert az egy Christus helyet ki az
szent lelektől fogantatott es szűztől születet, ket
fele Christust vall.

Harmadszor. Mert az egy szent lelec helyet
kit az atya isten a Christus által aiandekon ad
az hiueknec, ket szent lelket vall.

MAGYARAZD MEG ENNE-
kem rendserint ezeket. Es előser. mikép-
pen vall. Haromság

Eckepen val, Istent?
hogy az isten egy allatyaba de
A ha-

harom személye tudni illic, Atya Isten fül-
ten es szentlelec Isten. tellyes szent haromsag
egy bizoni isten, ki noha egy de azért három,
es noha három de azért egy. Mert az allattioc
egye testi őket es a személy meg olya, hogy egy
es három egyarant mondassac a szent harom-
sag istenről. De talam nem hiszed az en monda-
somat, azért im az Nagy Athanasius püspök-
nec Credo iabol hozoc egynehani igeket ele-
E kedig a Credo tellyeseggel fundamentuma
Atthansi a papai auagy romai hitnec, Az ki akar, vgy
us Cred: mond, üduezülni, bukseg hogy mindeneknec
előtte tuggy a közönseges keresztieni hitet, mel-
lyet valaki egészen es veteknelkül meg nem tar-
tand ketsegnelkül öröcke elue. E kedig a kö-
zönseges keresztieni hit hog egy istét az haromsagba
es a haromsagot az egbe tiszteliün, ösue né elegit
ú az személyeket se az allatot meg né olya, mert
mas az atyanac személye mas a fiue, mas a szent
leleke, de az atyanac es a fiuac es a szent lelec-
nec egy istensegec vagyon, egyenlő diczősegec
es öröcke valo felseg. Ismet egynehany igec
an est mongya. Es ez haromsagba semmi el-
semmi ytollsob, semmi na, semmi kis-
hanem mind az három szent egykep.

Egyesegbe

pen öröcke valoc es egyenlőc vgy hogy min-
denbe az eget haromlagba es az haromlagot az
egybe tistelliuc. E sommaia a Romai hitnec az
istennec egy allattyá es harom személy felől,

HOGY HOGY KEL MEG

meg erteni est hogy egy az isten allatiaba es ha-
rom személybe?

Azt mongyac őmmagoc a romai Doctoroc
hogy senki ocoffaggal auagy emberi effel est a
dolgot meg nem foghattya, hanem hinni kel
mert hitnec aga, es istenre kel hadni ő tuggy
mint nagyon senki őtet nem lata azert nemis
tugya mint legyen egy allatyaba es harom se-
melyebe. Touabba most czac res ferint vgy-
on esmeretonc, ast mongya f. Pal, es czac res fe-
rint prophetalunc, most vgy nezunc mint egy
tükör által mesebe de ackor sinről sinre. Még
ezec felet ast mongya a bölcz Salamon kiralis,
hogy mikeppen a ki soc meset efic art maganac
vele, azonkeppen a ki a felsegnec minoltan tu-
dakozic, a diczőseg azt elrontia. Syrach fia ie-
fusus az ő kanyuebe illyen intett tesen. Nalad
nal fellyo valo dolgokon ne tudakozzal, es
nallac alerőssé dolgokat ne bugoraz, hanem

229
6
Egiseget //

De Imagine Dei in
Homine. De anima
melan:

Sunt in sole quædam

De Deo significationes

Lucida essentia, quæ

ipso est. Et ut in se

sciat Iba, lux et

ita significari videtur

atque per, filius

spiritus sancti. ut ibi

cap. Aug. 7

Hominem, qui cum

ipso animam agitur

1 Cor. 13. Hæc tria

propria sunt.

Mens: vigens et

Pro, 25: tarisus,

2 Cogitatio, quæ

imago rei cogitatur

3 Voluntas, in

sunt latia et de

Hæc tria sunt alia

modo significandi

Imago formata cogitatione in

Significat filium. Voluntas ipso sciat. Nam per actum

actum se, ut cogitans, cogitatur. Quod est imago

actum per, quæ est filius dei, qui de et cogit et exco-

actum per. s. s. ut. Potestis amor et latia proinde

Significat filium. Voluntas ipso sciat. Nam per actum
actum se, ut cogitans, cogitatur. Quod est imago
actum per, quæ est filius dei, qui de et cogit et exco-
actum per. s. s. ut. Potestis amor et latia proinde

a mellieket isten teneked paranczolt azokru
gon dolkogyal mindenkor, es ne legy nughat
tatlan az ő soc czelekedetibe. Effele soc sockal
fedezić őc es vgy mint be burittiac tudomanioc
nac hamisslagat, mintha emondasoc nekic sol-
galnac.

S-NEM IGAZAKE EZEC E
mondasoc?

NEM igazac az ő értelmec ferint, Mert ho-
lot az okosagot karhoztatiac hogy ez az isten-
nec alltayat harom semelibe meg nem erheti,
nem ebből karhoztattya pal Apostol az lelkes
auagy erzeneseges es okoskodo embert, ha-
nem abbol hogy az üduezites dolgat a meg fe-
sült Iesus Christus által nem erheti, mert ez is
tennec el reitet tanacza volt öröktül fogua, es
ez vilagi bölczek nec bolondsagnac teczie: De
vgyan ottan azt mongya az Apostol, hogy mi-
nekünc meg elentette az isten az ő lelke által
mert az ő lelke minden titkait ő neki meg ke-
resia auagy fel bugorazza. E elemmel
da halat Christus yrunc az ő a hogy a
men-

1. Cor.

Mat. II.

234
4
menniei titkokat el reitette a bölczektől és efsé-
sektől, es azokat meg ielentette a kisdedeknek.

Touabba ást monda a Christus az ő tanituani **Ioan. 5.**
nac hogy ez vtan nem mongya őket folgac-
nac hanem baratynac. mert áfolga nem tug-
gya vra akarattyat, de őket baratinac hiia, mert
mindent valamit hallot attyatol meg ielentöt-
te ő nekic. Sőt még niluaban fol imatlagaba
mikor ést monda meg ielenteremate neuedet **Ioan. 17**

az embereknek kiket ennekem attral ez vilag-
bol, es őc meg tartotac a te bešededet, Holot ke-
dig ást mongyac hogy mostan ez vilagon veg-
ere nem mehetűnc az ıstennec esmeretynec ha-
nem a mas vilagra kel annac esmeretit hadnűc
ez Chrtstusnac tanitasa ellen vagyon, ki a sűdo- **Io. 7. 8.**

kat erőssen feddi hogy az ő attyat nem esmeric
sem akariacő bennę meg esmeri az bešednec
es czelekedeteknek altala. Tanituanit azonkep
pen feddi, es ást kiuannta tőlőc hogy ő rea ni **Ioan. 1**

zzenec ha attyat akariac esmerni, mert ő attya
bešedit follya es a mint czelekedic az az ő att-
iatol vagon, Az ő rőc eletetisebbe helyhezteni ha **Ioan. 17**
az ő attiat meg esmeriűc egy bizony ıstennec
lenni es őt Iesus Christusnac, az az, egy ıd-

üezitő Mefsiasnac Tonabba hogy illic az a ke-
 restyenechez hogy latuan ne lassanac, haluan
 ne hallyanac, effec leuen ne erczenec? Effele
 vacsagot Isten fed az ő nepebe Isaiálnac általa
 es Christus gyakran ez meg uaculast ueti femi-
 kre a Sidocnac nem czac ő kedig hancm (a
 Luc. 8. Pal apostolis a Romaiaknack küldet lenelenec tje-
 Ir. 12. zenegyedic re febe. es az Apostolokonac czelek
 Act. 28. edetekrőlirt könybe Nem ockal mőgac azért a
 Papai Doctorec es azocnactanituani hogy nem
 foghattyuc meg az Istenec esmeretit okcossa
 gunkalauuagy ertelmünkkel

HA HITNEC AGHA AZ ISTEN.
 nec, elmereti mikeppen foghattyuc meg
 ocofagunkal

Hitnec ága anyebol ményeből a f. iras ferit az
 Apostoli credo est valya az Istenec igaz esmere-
 tiről Hisec egy istenbe, mindenható atyaba, mé-
 nec es földnec teremtoiebe Est az vallaft ki
 nem ertheti meg ocofagaua illic, hogy
 Egy az isten, es ez a minden atya, a ki a
 földet mennyet es mind a ben catter-
 tette?

231
8

teremtete? Bizony aual semmi esse nincz annac
hanem eltávozt esétől valaki ez igheket feigbe
nem veheti, de hogy valòba el higgye hogy ez
vgy vagyon, es Christus által hisi hogy az Ist-
en õ neki atya kegyelemből, ez czac Isten aiáde
éca kitől vagyon az hit, Hogy kedig a Romai eg
háznac pártjai aít mongyác ez hitnec cikkele
llen hogy imez az hitnec ágha, hogy az Istent
higgyúc egy állatba es három semelybe lenni,
eztudo hamiság. Mert nem mongya est sem
az Vrnac kúnynue a sent iras, sem az Apostoli
Credo. Annacocaert ki teccik ezezből hogy
czac emberek költöttéc, es nem maradhat meg Matt. 15.
Mert ualamit nem plantalt az atya mindenhat
o Isten, annac tóstól ki kel faggattatni Christus
Vruncnac mondása ferent.

MIERT TILTOTTA TEHAT
az Isten az õ diczõseghenec látását es
tudacozását

Vgy vagyon hogy Moisesnec nem akará az Exo. 33.
Isten meg mutatni az õ belső es foghatatlan di-
cyõsege, hanem meg tiltá ebbeli kiuanfágát

nem czac ő tölle hanem minden halando em-
berekől mikor azt monda neki, nem lathatod
az en orczamat, mert nem lát engem az ember
es el, az az ha lathatna engemet nem elhetne.
mert az isten hozza ferkezheterlen vilagofagba
latic, sőt meg az angyaloknac fenieségeket sem
fenuethettec volna el az ember nec ha az ő fen
iekbe ielenthec volna megh. Annako-
kaert ennieből Salamon altalis tiltya az isten
hogy az ő felsegesen, az az, mint shogy legyen
az ő diczősegebe, azon ne tudokozzunc, mert
ahoz nem niulhat ugy az emberi okolsag es
gondolat hogy a miat meg ne bolondullyon
sőt artalmatis neki, hanem a mint Moises nec
ighere hogy az ő hatullyat latna, azaz. dicy ő-
eghenec valami külső refet mellyel ő neki meg
kellene elegendni, azonkepen minckünc az ő
diczőseghenec külső auuagy lathato fenyenel
a Christus Iesus sal megkel elegendnunc, kinec
latafaba vagy on az atyának igaz esmereti.
DE ASZT MonGYA SZ. PAL HOGY
vgyan el reitue vagy on az Istennec esmereti?
Ro. 11. A f. Pálnac befedti ezec. Omelk zhes gazdag-
a ga az Istennec esmeretinek es bölcsesegenec
Az ő

Az ő itiletit mely ighen nem vizsgálhatni es az
 ő ümit, dolgait mely ighennem tudhatni meg?
 Mert az Vrnac tanácsát ki ertthette meg? es ki
 volt ő neki tánac? adóia? annagy ki adot előb
 ő neki valamit hogy vissza adná neki? Mert ő
 tölle es ő általa es ő benne vadnac mindenec.
 Őne legyen a diczőség mind öröcke. Amen.
 Ha ez ighęc nec igaz ertelmęta carod vened,
 tekincz meg az Apostolnac ez ighęc előt valo
 besędit eleitől fogva abba a ręcbe az ő leucę-
 nec. Nem találk kedig egyebet hané hog fólott a
 Sidócnac meg vette ręcşrül az Isten nec kegelme
 től, es a Pogánocnac választáfarol es hiuatal-
 lyárol az öröc ęleire a Chistusnac esmereti által.
 Ezen czodálcozik az Apostol es forgattya az
 Isten nec czodálatos itiletit, hogy az ő választor
 neęęc nec eseri a meg vacúlas által ez világnac
 gazdaglaga, es annac a nep nec meg kisebbülese
 a pogánocnac örögbülese, annac meg vette ręcşe e
 világnac Istennel valo meg bękęllęse. T őb nagy
 soc besędeckel fól e dologról. pál, azért vgy
 kiált fel az vran, es ugy mongya hogy czodála-
 to soc es foghatatlanoc az Isten nec itileti es dol-
 gai, vgy annyira hogy az ő bölczesęęc nec es

B

esmeretine.

Isa. 40.

esmeretinek végére senki nem mehet, tudni
illic, az őrtikos véghezetibe es el reiter dolgaiba
miert minellye vagy imest vagy amašt, ha-
nem meg kell nemulni embereknee ackor mi-
kor ezekről akar elmélkedni mélyebben. Ez
rővideden értelme az Apostol mondasánac. De
mélto itt emlékeznőnc az igazságnac ellenségi-
nec terméfbetekről, kic az ő hamisságoknak oral
mára mindenfele húzzác vonnyác ašent Irás-
beli mondásokat. Mert ez előt való űdőkbe
mind az Vr vaczoraianac hamis magyarázat-
tyára hozzác vala elę es fábiác vala effele mon-
dásokat, mikęppen imez mondáltis, Az Vrnac
igheie meg marad őrocke, azért vgymond a
Christus mondása igaz hogy a kenyér ő testęę
változic vagy benne lęsen mingyárást vala-
mikor es miheltenfęggel az őstýara mongyác
az ő igheit es mind végghig ot marad az őstýába
láthatatlan es foghatatlan kęppen, noha azért
ęppen meg marad menybe az ő teste.

TALAM A SZENT LELEC AZ
apostoloc vtán való űdőbe ieleni t:
meg a šentharomságot?

Eft

Eft foktac ellenűnc vetni az AntiChristus fol-
 gai, de a ſent lelec ellen valo ſidalom ez.
 Mert vgy nem ielentet volna meg mindene-
 ket az apoftoloknac. Es nem veſic ezekbe ez if-
 tentelen emberec hogy az vr Ieſus Chriſtus ha-
 miſſollyac ſõt hazutattyac, eſſele mondaſockal. Io. 14.
 Mert ő aſt monda tanituaninac hogy az ő vi-
 gatzalo ſent lelec kit az ő attya ő neuebe bo-
 cziat el, mindenekre meg tanitia őket, es min-
 deneket valamit az előt ő nekicmondot. Ioan. 16.
 uabba, hogy azt monda nekichogy meg ſo-
 kat kellene tynektec mondanom, de moſtan
 elnem viſelheritec, mind az által vtanna veti
 a ſent lelek nec titkos ihleſquel valo tanitaſat
 es ezt mongya. Mikor kedig el iő a bizontag-
 nac lelke, viſen titeket minden igaffagnac eſ-
 meretire mert nem ő magatol ſol hanem vala-
 mit hall azokrol ſol es az iőuendő dolgokat
 hirdeti nektec. Az égemet diczõit, mert azenim-
 bol veſi es vg hirdeti nektec. Ez igék nec ertel-
 merőliollehet oda alá bõuebé élekezé, de megis
 moſt vegűceſünkbe hoga Chrūs illyétulaidő-
 ſagokat ad a ſ. lelek nec e mondaſokba mōduā
 leg előſer hogy mindenekre meg tanittya az ő
 B. II. nitua

tanituanit, es mind azokat fugya meg nekik
amellgekre őket annac előtte tanította. Tehat
semmit nem hagyot az apostolocvtan valo ű-
döre es külömb tudomant nem hirdettet ő ne-
kic hanem vgyan azont a mellyet Christustól
az előt hallottac. Masodzor azt mongya hogy
az a bizonyagnac lelke minden igazsagnac esme
retirevisi őket, meg okat aggya ennek, mert vg
mond nem őmmagatol fol hanem vallamit
hall azokrol fol, es iőuendő dolgokat hirdet.
Tehat a mit az vtan toldottac az emberecisten
nec igeciehez hamissag az, es nem sent lelektől
farmazot, mert ő Christustól es az ő attyatol

- 1 Tim. 4 nem hallotta affele tudomant, sőt az Apa-
2. Tim. 4 loknac megjelentette hogy tamadnacczalar d
2. Pet. 2. lelke kic el szakadnac az igaz hittől es őrdőgi
Iudæ. 1. tudomant hirdetnec, mint ez bizonnianal be-
tellyesedet a papa orsagaba, mellyből világ ve-
gezetig tellyeseggel ki nem fefelhetűnc. Har-
madzor azt monda Christus a sent lelekről,
hőgez őtet diczőiti mert az őueből veszi az mit
az Apostolocnac hirdet. Tehat a mely tudo-
many nem a Christust diczőiti őrdőgtől vag-
on: De az Antichristus tudomani mind a Chri-
stus

234 II
stus tistefseget rontia azért ördögtől vagyón.

MIKEPPEN RONTTYA A Z

Antichristus a Christusnac

tistefseget?

Nyluan meg mondotta est ő maga Christus
vrunc ezigeckel. a ki en velem nem tartya el-
lenem vagyón az, es a ki együt nem gyüt en ve-
lem tekozol az. De az antichristus nem tartia
együt semmi dolgat a Christussal, egy czürbe
sem gyütt ő vele, azért el tekozlia a Christus
gabonaiat mikeppé hogy iuhaitis el gağgattya
mert ragadozo farkas. Hog kedig el hagyjam
az Antichristusnac egyeb czelekedetibe es pra-
krikaiaba valo teklozasanac meg mutatasat,
foloc mostan az ielen valo hamis tudomania-
rol az egy istennec esmereti felől. Mert h o lot
Christus vrunc minden sauaba es tanitasaba
söt imatlagabais es hala adalaba czac az egy at-
tyara mutat kit istennec es vgyan bizony isten
nec mond lenni, es vgyan azont ménec földnec
teremtőcinec es ő istenenec neuzei ez ellen az
Antichristus azt mongya hogy nem az egy atia
a bizoni isten, hanem harman vадnac eg allat-
ba es

Mat. 12.

Mat. 7.
10. 10.

ba es egyenlő diczőségbe, es hárman teremtet
tec együt ez vilagot? es harman tanaczkoztac
az emberek nec teremtesről es váltásárol, hár-
man jelentec meg a Iordan viznelis, es nagy
sóc effélejt:

AD ELEMBE MIT VALL A

Romai tudomani külön külön az ha-
rom semelyekről?

Soe dologgal lenne az hogy en mind elé fam-
lalnám az ő vndokságos sóc talalmaniat e dol-
ogrol. Mert tenger ez a tudomani a papaság-
ba es meg secker sem vonthatna el mennyet
e felől irtac kiálkeppen a Clastrombeli bara-
toc. czac Agoſton Doctoris tizenöt könyuet irt
Agoſton a haromság istenről maga annalküls minden
könyuei irasaba est forgattyá, Hol vadnac a többinec
ezenről valo fantalan sóc könyuei, mellyeck-
el rakuac voltac a Clastromoc? Azert el hagy-
uan a több hámisságokat, hozoc elű mostan czac

Athana- egy verseta nagy Athanasiusnac Credoia bo-
siusnac mely feithetlen igazság gyanant vagon a Ro.
Credoia masagba. Ez kedig az a vers, Az attya
senkitől; nem löth sem teremtetőth sem
fület

születet. Az Fiu czacaz Attyától vagyon,
nem lútt, sem teremtetet, hanem születst. A szent
lelek az attiatól es fiutól, nem lótt, sem terem-
tetet, nem születet, hanem szarmazic. Egy azért
az attya nem három atyac egy a fiu nem ha-
rom fiac eg az szent lelec, es ez haromsagba sem
mi nincz elsőb, semmi nagyobb sem kisebb.

MICZODA TEVELIGES VA gyon ebbe az vallasba.

Vgy tezcyc ember nec első tekintetbe ho y
semmi tevelyges ninczen benne, de mikor az
igaz liniara az istennec könyügre vonfac akar *lacz*
lakic meg az ő hamissága. Mert midőn e vallas
az Istent, ki egyedül attya: őmmagától valo es
leg felsőgesb, meg őstya háromra es haromsa-
got czinal belőlle, ottan a tellyes szent iras ellen
uerkezik. Noha kedig a szent iras hármát neuez
de nem oly értelemmel neuezi mint a papálag
hanem az atyat vgy neuezi *mint* egy latha-
talan es teremői S T E N T, ky min-
deneknél nagyobb es mindenecfelet vagyon.

A fiut nem vgy neuezi mint ki egy állatba
volna

volna az atyauaal, es azon teremto volna, esmiden
udöcnec elötte az ő alattyabol sületet volna,
kit őc fia Isten nec neuez nec, hanem a Christust
neuezi fiunac kit isten a süznec meheböl
sent lelke alta sült es ez vilagnac valtsagara a
dot. A sent lelket sem vgy aggya sent iras el-
önkbe hogy harmadic semely volna az isten-
segbe es sent lelec istennec neuezter nec, ki atia
tol es fiuröl szarmaz nec vgy mint isten, hanem
neuezi sent lelek nec azert hogy az atya isten-
nec lelke es ercie. mellyet az ő fiara a Christus-
ra szállitot es a uual ötet Kiralya es főpappa va-
lastotta, minket is az alta fiacca, kiralyocca es
papocca tehen az ő lelki orszagaba itt e földön.

MAGYARAZD MEG MIMO-
don mongyac hogy a fia isten sületet az
atianac allatiabol?

Egyenlőkeppen est itelic e süles felöl, hogy
az atya Isten öröktül fogua meg tekintuen au-
uagy meg gondoluan magat, az ő allattyat öc-
te az ő fiara hogy ő abrazattya lenne, az azo-
llyan mint ömmaga, azon diczősege es allatu,
egy-

egyenlő hatalmú, Imind a többi: E magyará-
zatot vőttec először a f. Iános Euangeliumabol Io. 1.
melybe a Christus Istennel való ighénec es kez-
detbe valónac neuezetic. Az vtan vőttec a f.
Pál irafából, ki neuczi a Christust az láthatat-
lan Istennek képgenec, a diczőségnecc fenygenec
es az attyanac ki nyomtatot auuagy látható bel-
yeghenec Immar azért e neuezetecből ighen-
okoscodnac. Miképpen az embernecc gondolat-
tya fűli az ighéket mellyeket az vtan nyelucuel
ki mond, es miken a nap nemzi az őfnyet,
auuagy az ember ualamic ki metzuagy meg Col. r.
bellyeghez: azonképpen az Istenis magat meg Heb. r.
gondoluan ki legyen, nem akart fiúnelkül len-
ni, hanem annual közlőtte állattyát es azt rea-
ontotta, ki őstan őfouanac mondatnec es ő
diczőségnecc fenygenec es b. legyenec. De ezt a
fűlest vgy mongyac lenni hogy az atya őm-
magába meg maradot, noha más femelyt min-
den üdöc elöt, Inneg mongyac ez ighéketis,
Istentől, világosságg világosságtól, bizony Istent
bizony Istentől.

NEM IGAZE EZ A MAGYV

rázat?

C

Nem

Nem igaz. Először imez okert. Mert ez a végtelenec, es arról eskeskedne hog az mondatie Isté iggienee es az atának diczosegenec fenienec es minden volának bellyeghenec, maga nem a fiu Istenről mondatatmac ezec az Apostolotól hanem a Iesus Christufrol ki efföldön volt, sőt efföldön fogantatot es születet nem Isten allattyabol, hanem az ő lelke es ereie által a szűznek meheből es vgyan maguabol. Másodszor imezert Mert az amit Iras né mond es a mire nem tanítottac sem a prohetác, sem Christus, sem az Apostoloc, ast oc valoba meric valami mind nyeluekel smind irásokkal. De az hiu Keresztye nectől tánuul legyen illyen vacmerőség. Sohult nem emlekezie kedig az Iras sem a fiu Istenről sem annac születeléről Istennec allattyából. Tehat hamiság ez a tudomány. Harmadszor hogyhogy ottötte allattyát fiara ha meg akkor a fiu nem volt? Mert ha gondolattyabol születet, sücség hog a gondolat előb volt az atya Istenbe az ő fiának. De őc ast mongyác hog egyær smind volt. Am higye a ki hiszi, de en Iras kiüül nem hiherem.

Mit

237 4
MIT KELL HAT IGAZAN

hinni es vállani a Christus
születése feől?

Akozot az valaki egybet mer mondani
annála mi a sent irásba vagyon Istentől előnc-
be adatuan, es melyről az igaz Apostoli Credo
is vallast tessen. De a sent iras estmongya a
Credoual ő sue hogy a Christus sentelektől fo-
gantatot es szűtől születet Meg magy arázza ke-
dig az Angyal miterczen a sent leleken micor Luc. 1.
vtanna veti az Mindenecfelet valo Istennec
creignec meg arnyékozálat. ānakokaert nēegy
ēben nēl a Chrűsnac fogantatála as születese mīt
im hallod a sent irásból es az Apostoli Credó-
ból mely aſt mongya Es Iesus Christulba, ő
egyetlen egyfiába, mi Vrunkba, ki fogantatot
sent lelektől születet szűz Mariatol. A kic e kű-
űl más fiúrol ſólnac es vetekednec, az ő feiſec
gondolattyat kőnetices az arnyékkal viaſcod-
nac. Mert az igheretec ſem ſólnac a ſiu Iſten Gen. 1.
ról hanem az aſſonyiállat maguáról, es azon
magnac felkölteseről Abrahamnac, Isaacnac

es Iacobnac maguabol es Dauidnac tompora-
bol, mikeppen az igeretec berensert soltac.

IGAZ E EZ A MONDAS

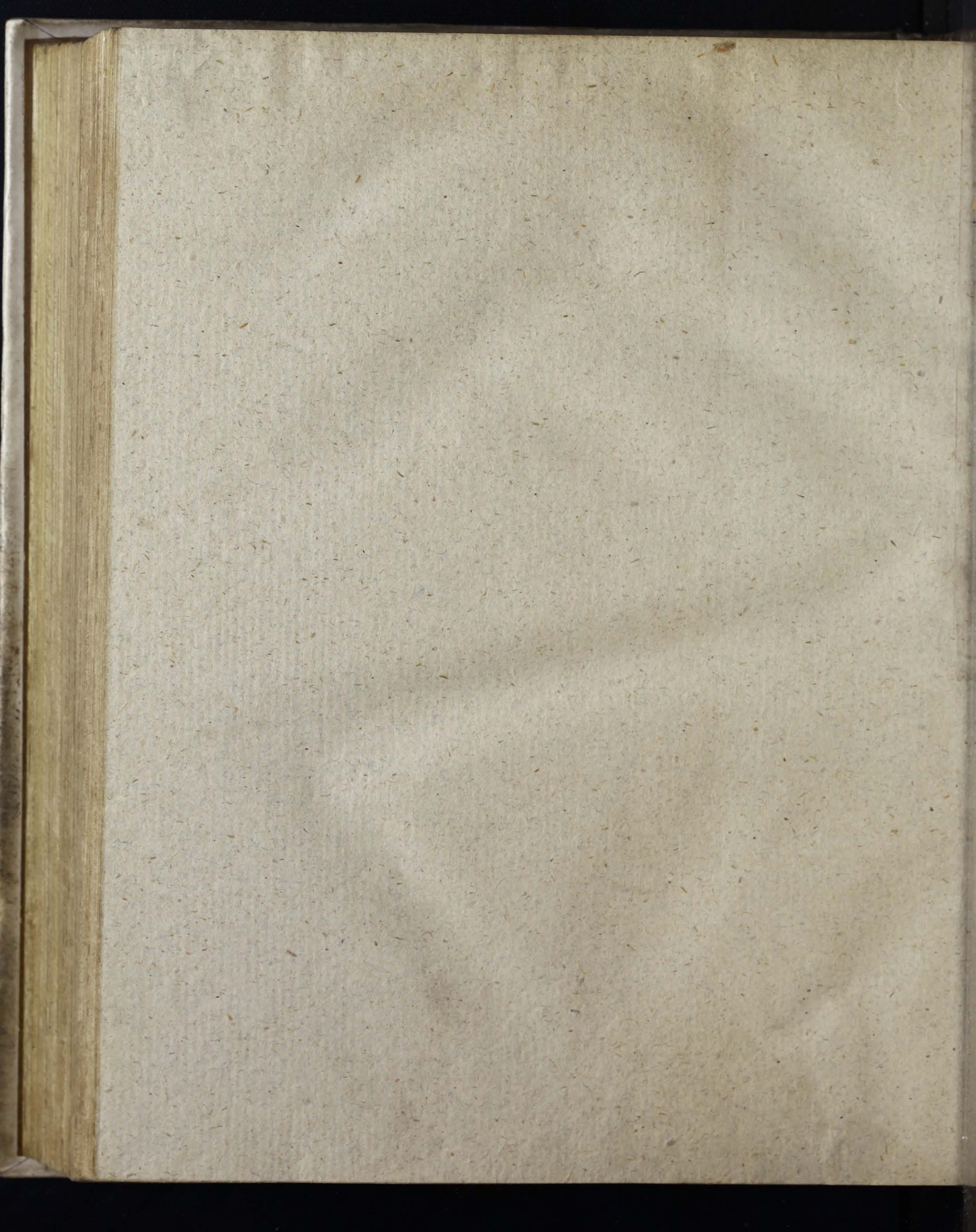
hogy a fiu nem lött, sem teremtetet,
hanem czac sületet?

Nem igaz ha a Christusrol erted ki valoba
Istennec egyetlen egy fia Istenrol erted a Rom-
ai Keresztienek nec értelmec kerim igaz minde-
nic e mondasoknak, nem lött, sem teremtetet,
sem sületet. hanem emberekröl gondoltatot.
Hogy kedig nem igaz a Christusrol az Isten-
nec fiurol ez a ket mondas hogy nem lött sem
teremtetet, hald meg mit mond a sent iras az i-
geretekbe. Első igeretibe világ kezdetiröl fog-
ua a törvény ki adassic czac magot igere az is-
ten, az vtan a törveny alatt Moises által e mag-
nac fel kültetiröl soltotot es prophetanac neu-
ezte, kinec fiaiaba isten az ő beszédet adna Moi-
ses vtan a több prophetaknac általa ezen magot
hol David czontaiannac neuzezi, hol lessenec tör-
Isa. 11. 14 sőköl ki nőt fiatalnac es viragnac hol vgyan
Ezech. 35 solgaianac, Sőt Zacharias által azt igeri hogy
ő me

238

rac mellyeket a papas püspökök es Doctorok
karhoztattac, mind az Haromsag istennec, ak-
ar az három személyec dolga felől tamattac
mely személyecközöt ki egy fele es ki mas fe-
le különbözest czinalt, maga az istennec kőni
ue affele valagatast három személy közt nem
mutatot, hanem föl mindeneknec előtte az atia
rol kit teremto istennec neuez, az vtan föl a
meg igert magrol kit Messialnac es Iesus Chris-
tusnac neuez? es föl ennec meg kenetese föl is-
tennec lelke által es azt a sent lelket így mu-
tattya az atia ba es a fiuba. Ez a mi vallásunkis
estatul vagyunc a regi tenelygesektől, lőt azok
at karhoztatiunc a Romai hittel egyetembe.

H A N I N C Z F I V I S T E N
miert neuezi tehát az iras a Christust első fű-
letnec es istennec teremtet allatinac
kezdetinec?

Iolkerded ezthogy miért neuezi ez igeckel a
Christust. Mert a fű istennec effele neueze-
tit nem oluassuc a sent irasba, vgyanis nem ille-
nenec hozza, miuelhogy az első fűletnec e y
termec

Apo. 3.

Col 1.
Eph. 1.

termezetűnek kel lenni a többi fackal, azonkép-
pen ha kezdeti az Istennek teremtet allatinac
tehat a teremtet allatokkal regbes őis es azoc köz-
zül valo. De egyiket sem mondattyn ezece nec
a fia Istenről. Azért czac a Christustól mond t
nac ezece a nevezetec. Oca kedig e nevezetec nec
imez, hogy meg mutassac az Apostoloc a Chris-
tusnac fő mgltságát, kiért es ki által mondat
nac mindenec teremtet nec lenni. Tekincze
meg ember iól a s. Pál irását meg láttya mint eg-
be hasonlittya mind az teremtet állatocnac s-
mind az halotac ellő fűleteset, mert vg mond
az Apostol hogy tetűt az Istennek hogy min-
den tellyesűt ő benne lakozzec, es minde-
nec ő általa bekeltetessenece meg ő hozza es
hogy ő legyen feie az egyháznac testec nec es
minden feiedelemsegnec es hatalomnac. Ninc-
sen egyéb oka e nevezetek nec.

MIERT NEVEZI EGYETLEN

egy fiuak is a Christust, ha istennek
több valasztot fia is vadnac?

Egyetlen egy nec ezokaert, neuezi, leg előbbet
hogy

hogy még valaffélezt a ~~szűz~~ kitérít őmmaga menny
 ből szűlt az ő szent lelkenec ereie által a szűz nec
 meheből a több fiaktól kic czack kegyelem szeret
 valo fiac a valaffélebol, jollehet ezekis azon le- Io. 3.
 lek nec általa menyből születetec de masod szű- Ro. 8.
 letessel, mert első születesec a bűnös ferfiu mag- Gal. 4.
 bol valo fogantatas szerint lőt, de immar abbol Jac. 1.
 meg változtat az istennec igeienec es ő lelke- 1. Pet. 1.
 nec belső ereie által, masodszor hog meg ielécze
 az Istennec kiálkeppen valo szeretent ő hozza
 kiert az emberi nemzetenis annagy a valafféto-
 kat szerette az örök életre, a mint szent Pal az E-
 phesusbeliek nec irt levelebe mongya hogy se- Eph. 1.
 retet minket az által a kitérít szeretec Ennekokaert
 kiálta az atyais meniből hogy ez az ő szerelmes Mat. 3.
 fia kibe meg engedtetet. Az angali szeretecis er Lu. 2.
 ről enekle az ő születesec ideien hogy efföl-
 dőn bekecség es emberek nec io akarat. E szeretec
 ről kedig meli az egyetlő egfiu hozsócot embe
 rekbe leni, nagy sepe mondas vagyon Moises Gen. 22,
 irasaba Istentől micor asz monda Abraham-
 ac, kefertuen őtet Vetsel mostan ate egetlen eg
 fiadat akit szeretec az Isaacot Többekis vadnac
 effele mondasoc.

D

A Salo

ASALOMON AZ Ő KÖNYVE-
ibe nem aſu Iſtenről tőne
emlekezetet?

Nagyob bolongſag es vakmerőſeg nem lehet egy ſem lehet mint meg uáltoztatni az igheteket mellyekkel ęlt a ſent lelec az ő tanitaſaba, es mátról diſputálni es forgatni embernek elmęget, a mibe ſem hirec ſem tanáczoć nem volt az Iſtennec ſent emberinek. Annakaokert Salomon egyyc könyvebe ſem emlekezie a ſu. Iſtenről, hanem magaſtallya czac az Iſteni bölczelſęget mellyel ő mindenek et ękelen es ęp rendel teremtet. Erről kedig haſonlatoſág ęreęt ęol, hogy meg mutalſa aſt hog Iſten ſoha nem volt az ő bölczelſęgenękül, es moſtis

Pro.8. auuál biria es igazgatty a ez világot az ſeiedelmeknek általa. Ennekocaert mongya pęlda beſędiről irt könyvebe, hogy az a bölczelſęg mellyet Iſten emberenek fiainac adotiob minden kincznęl es drága kőuecnęl es az lakic a tanáczbac. es bölcz gondolatokba De vgy ęol felőlle Salomon mint egy ſemęlyről. Az vtan aſtis monga hog az Vr rendelte auuag alkottaőt et az ő vtáinac elein, meg minec előtte valamit teremtetvőlna. Iſmet ezendolgot aſulęſnec haſő

latossagaua! magyarázza meg mellyet a meli
be való fogadás elől vesén: Azert a mely böl-
czessefeg embereknel vagyon az istenbe volt an-
nac előtte es o tölle far mazot emberekre Mert Pro:

Ezt a bölczessefeg az vtan való reſebe a meg
mondot kõniünec meg magyarázza bőuebben
az ő czelekedetiből, monduan. A bölczessefeg

hazat epite maganac, es het oſlopot faragot
maganac, s-mind az többi. De hogy bi-
zoniosb legy a Salomon ertelmeről czac egy
cikelt hozoc elő mas kényueből, melyből ki-
teczik az ő elmeienec ügykezeri irasaba. A böl-
czesegegről irt kõnyuebe illyen igeckel kõniö-
rög az istennec. En atyaimnac istene es irgal-
massagnac vra, ki mindeneket igeddel auagy
soddal teremtetel es a te bölczessefegeddel rend-
elted az embert, hogy vralkogyec a teremtet al-
latockkon mellyeket te teremtetted hogy ez vi-
lagot biria itelettel es igassaggal, es sűuenec ige-
nes voltaual tegé iteletet ad éneké a te ülöſeke-
id mellett allo bölczeseget es ne ves meg égét a
te ſolgaitol, mert en te ſolgacl vagoc es ate ſolga-
lo leáiodnac fia, erőt lé éber, es rőuid ideglé való
es kiſded ate iteletidnec es törűédnec ertelme

Sap. 9-

oluald meg
ez utan va-
lo ket rezei
tis kenuec.

Dem

ighecz vtan meg így magyarázza az Istenbe
való bölcseliséget. Teveled a bölcselőség mely
tuggya a te czelkedetidet es ielen volt mikor
ez vilagot teremtened es tudod vala mi volna
kedues sem eidnec előttte, es mi igyenes a te pa
ranczolatidba.

BIZONYICZ MEG A SALO

Bmon ertelmet több ocokkal,
Nytom először ismet imatlagáua l
auuagy inkább hála adásaua l, mikor az Ie-
rusalembeli templumnac építéset el végheste
uólna es eckeppen áldana az Istent. Aldot az
Israelnec Vra Isten e ki az ő szaiáua l folt az en
atyánac, Dauidnaces kezeuel el vegeste móduā
anaptol fogua mitől fogua ki hoztam Israelt az
en nepemet Aegyptűsöl, nem válaftottam
váraft Israelnec egyic czaládgyábolis hogy ot
hazat épitenenec es az en neuem abba lakoz-
nec, hanem ualaftottam Dauidot hogy birná
Israelt az en nepemet Az vtan mond ismet V r
Israelnec istene ninezen hasonlatos isté te hoz-
zad sem often mennybe sem alat az földön
ki meg őrized fogadasodat es irgalmasagodat
a te folgaidnac kic telyes szuuel te ellötet iarnac

3. reg. 8.

KI

242
19

ki megörizted a te fogadnac Daidnac az en
atyamnac azocat a mellyeket foltal ő neki Ma
sodfor bizonyitom az ő tellyes irasabol, me-
lybe egy Istennel többet nem elmer es nem vall Sap. 12.
kiról imeft mongya Ninczen egyeb Isten te na-
ladnal kin ec gongia vagon mindenecröl, ho-
gy meg mutassad hogy nem hamissan tész ite Sap. 14.
letet. Est az Istent az vtan attyanac neuzei mon-
duan. Te kedig attya a te gondviselerseddel
mindent igazgatz, utat attal a tengeren

ACHRISTVS NEM ISTENNEC bölcsességhe?

Ighenis az Mert s. Pal Istennec hatalmanac 1.co.1.
es bölcsességenc neuzei ötet, de az hiuatalo-
sodnac, az az, a kic ő benne hisnec es hit által
üdueszülne acar Sidoc acar Görögöc auuagy
acarmi fele nemzersegec. De vtánna veti azon
Apostol hogy Isten töte ötöt bölcsesség,
igasságá, fentleg es valtlágá Masuttis ast iria Col-2.
felölle hogy ő benne vadnac reitetuen a bön
czességnecc es tudománnac minden kinczei.
Ez ec a Christus hoz mind illinec, mert ő kiül
le nincz

nincz semmi igaz isteni esmeret es bölcseség
hanem mind ő benne talalluc meg ezeket. De
hogy a Christus kiől akar ő benne mas fia ist-
tent mondanac a Romai Keresztenec istennec
bölcsesegenec lenni, a ki istennel egyűt volt te-
remtő, bizonyiaual ebbenigen megczalatkoz-
nac. Mert annac sem fia isteni neuet sem böl-
csesegenec neuel valo neuezetit nem talalluc
az irasban. Annakokaert a mi versenges es vi-
sauonas volt a regi Püspökök közt az eretnec
neuó Püspököckel, tudni mint, Arriussal, Sab-
elliussal Photinussal es effeleckel mind bolond
sag volt sőt hazugsagnac es gylcofsagnac lelké-
től az ördögtől tamastrattac volt.

MINT KELTEHAT ERTENI

a Christuśnac ime mondasí, En az istentől őt
tem ki es ez vilagra iöttem: Ismet Kit az
atya meg sentelt es e vilagra

boczatót ?

Ha ezekbe a mondasokba estőb effeleckbe
ket dologra neű, előűűer a Chrűśnac fogátatásá-
ra meli ő nag fellül lőt a magassagba lakozonac
ereie által, masodűűer a ő hiuataliara es áac meg
bizonitatará

mel méyből lön a s. lelek nec feiere valo balla-
fanac altala, tehat könnyen meg erttheted e mō
dasockat. Mert ezec nemde a Christus farma-
zatat mutattyake az istentől es ez vilagra tisti-
be valo el boczatattalat? Dehald meg Christus
vrunktol őmmagatol ezek nec igaz magiarazat
tyat, mikor ezt monda a Sidoknak Az en tu-
domanion nem enim, hanem aze a ki enge-
met el boczatot Ha ki akar ānac akaratyanac
engedni, meg esmeri az tudomant ha istentől
vagyon annagy enmagamtol foloc. A ki őm-
magatol fol, tulaidon diczōseget keresi. A ki ke-
dig annac diczōseget keresi ki őtet el boczatta,
ez igaz es ninczen hamissag benne. Ismet vgy-
an ottan. Esmertec engemet, es tūgyatoc hon-
neg vagyoc, es enmagamtol nem iōttem hanē
igaz a ki engemet el boczatot kiti nem esmer-
tec de en esmerē őter mert tōlle vagoc es ő kűl-
dōtēgemet De mire hozoc masōnat bizōsagote
le ha vgā azō helyekē a hōneg a mōdasokat elō
hozzad meg magaraza, Chrūs az ő besedit illyē
igeckel. A hol aſt monda hogy en az istentől
iōttem ki annagy farmaztam es iōuec, vtan-
na veti okat ez mondasanac, Mert en ma-
gamtol iōttem, hanem azen a Attyam kűldōt

Ioan. 7.

Io. 8.

Tnem

- Ioa. 10.** engemet ismet a hol ást móda, Kit az atya meg
fételt es ez vilagra boczatot, ez igec vtan mutat
az ő atyanac benne valo czelekedetire es est
mongya. Ha az en atyamnac czelekedetit nem
czelekešem ne higgetec ennekem, ha kedig eze
ket czelekešem es ennekem nem hisztec higye-
tec a czelekedetek nec, hogy meg esmerietec hog
az atya en bennem vagyon es en ő benne vag-
gyoc. Mas helyenis imezt mongya az ő atya-
rol. Tudom hogy ő paranczol atya őrc elet.
Ioa. 12. Annacokaert a mellyeket en foloc, a mint en-
nekem az atyam mondotta, vgy folom azo-
Ioa. 17. kat. Vtolso könyörgesebeis a kertbe ez ige-
ket monda az ő tanituaniról. Tied valanac es
ennekem attad őket, es a te befededet meg tar-
tottac. most esmertec meg hogy valamellyeket
ennekem attal te tölled vadrac. Mert a mely
befedeket ennekem attal nekic attam, es őc bi-
zonniat meg esmertec hog te tölled iőitem ki.
es el hittec hogy te küldöttel el engemet.

MAGYARAZD MEG NILVAB
ban a Christusnac el küldetesét es ez
vilagra iőnesét

Tudni

Tudni való dolog hogy az elküldetés anuag
boczátás két keppen vétetic a fent irásba,
mikeppen az eliőuglis Mert mondatie le kü
detni vagy az akimeg igherue vágyon ha
meg meg nem adatotis, vagy az aki ielen leu
en elküldetic valami követségre anagy vala
mi dolognac meg czlekedésere. Azonkeppen
eliőniis minde kettőről vétetic. Elegg pelda
erre czic az egyiőuendő mondatis Kereszte
lő Ianosnac el boczatasa vagy elküldese felől
az ur Christushac eliőugseuelegetembe, mely **Mal. 42**
vagyon Malakhias prophetá nál, ez ighéckel.
Ime en elküldöm az en angyalomat es meg
készi az utat en előttemesmingyarást eliő az
yr az ő templumához kit ti kerestec, es a frigy
nec Angyala kit ti kiántoc. E mondasba hal
lod mind az eliőugst mind az elküldest mely **Zach. 2**
vala az igheretbe Zacharias általiseft mon
datá az Melsiasnac eliőugserol, vigagy felette
ighen Sionnac leánya es őruengy Hierusale
mnec leánya. Mert ime eliő teneked aſte Ki
raiyod &c. Sőt meg az hamis prophetákról is
eft monda Isten Hieremiasnac általa. En nem **Ier. 23**
küldöm vala őket es őc futnac vala Annak
E okagrt

hijer Hvalpa
upvorte fye

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533

forms in
the different.

Thomas John Hois
per filius, 1822

1. 10. 2.
 1. 10. 2.

go. now. *Clarke*

Am Dec 20
1890

15. sz. Virginitas
 in p. 16. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836

2 22
noha allatyocserent meg nem teremtetien va
lanac, De ast ertem raita hogy nem volt ollian
fu isten es masodicsemely az istenségbé a mi-
neműt az antichristus költöt volt. Mert arról
egy igeuel sincz tanubizonlag a sent irasba, mi-
keppen immar sokfor mondottam, hanem min-
den mondot ezac az egy Christufrolkel erteni.

MOND MEG TEHAT MINT

kell erteni a Christusnacime mondasit. Minec Io. 8.
előtte Abraham volna en vagyoc.

Es hogy kezdet ő?

Iol efebe kel venni ember nec es meg tartani
a Christusnac solasanac modgya Mert ebből
volt a teuelyges az istennec egyházaba ez üdö
nec előtte mostis azoc közöt kikbe azon regi
kouas vagyon, hogy el tauoztac az ige knec fo-
lyafatol. Annakokaert nem ast monda a Chri-
stus hogy Abraham főletele előt volt ő hanem
hogy vagyon, Es azon ertelem serint mongya
magat kezdet nec, itt sem mongya kedig hogy
kezderbe volt mikép ő. Ia: monga est hogy az
ige volt kezderbe Istennel hanem hogy vala. Io. 1.

Mi-

Mi oka e solasnac modgyanac? Nem egyeb ha
nem hogy effele solasoc astientie a Christus
rol, hogy istennel el vegezettanaczaba es aze-
röbe mely Istentől ő reaballot az ő fogantata-
saba mellyel hatalmas czodakat czelekeftic va-
la, volt istennel minden üdök nec előtte. vgy
anniera hogy a mely diczöseget el vegezet ő
felölle az isten halottaiból való feltámasztas-
altala, astis a Christus öröcke valonac monga
lenni az ő atyanal, eckepen kőniörguen ő ne-
ki. Mostan diczöicz meg engemet tennenma-
gadnal aunal a diczőséggel mely ennekem te-
nalad volt ez vilagnac kezdeti clöt,

BIZONICZ MEG HOGY AZ
Christus vegezes szerint volt öröktől fogva
Istennel.

Betű szerint meg bizonitom est leg elősser, az
vtanegyeb okokkal melyeket a sent irasbol ve-
szek ki betű szerint iria est Peter Apostol első le-
i. Pet. 1. uelenec első rebebe hogy meg valtattunc a Chri-
stusnac vgy mint seplőtelen es artatlan baran-
nac vereuel ki el volt vgyan eleitől fogva ren-
del-

Metuen minéc előtte ez vilag teremtetet volna;
 de megjelent az vtolsó üdőkbeli' erettetec kik
 ő általa hístec; az I S T E N B E ki, őtet
 halottaiból fel támasztá; es diczósleghet a-
 dot neki, hogy tinektec hűtötőc es remen-
 tec volna az istenhez: Immar a betu bizonylag Eph. 1.
 vtan hozoc első okot e dologra imest. Pal A-
 postal ástiria az Ephesusbelick nec hogy az is-
 ten el valástot minket a Christusba minéc e-
 lötte ez vilagnac fundamentomi vétetnec.
 Tehat a Christus volt az istennel ez vilag előt
 de valástasba mert miis ez vilag előt voltunc
 ő nalla valástasba. malodicok inez, hogy a-
 zon pal apostal aztiria masut hogy az istennec 2 Tim, 2.
 kegyelme adatot minékünk a Christus Iesus al-
 tal örőc üdők nec előtte, de mostan ielent meg
 a mi idűezitőnk nec meg ielenesenec általa. If- Titum, 1
 met aztiria a Titusnac hogy az isten ki hazud
 ni nem tud igerte az örőc eletet örőc üdőc előt,
 de meg ielentete az ő üdeickoran az ige által
 a mikeppen az örőc eletet atta es igerte mine-
 künk az isten örőc üdők nec előtte, azonkepen
 a Christus is ő nalla volt örőc üdőc előt. De az
 örőc elet Istétől adua es igerue volt minékünk

Act. 2.

Psa. 16.

1 Pet. 3.

Pet. 3.

az ő valasztába. Azert a Christusis azon mon-
don volt ő nálla, Harmadoc es vtólso. Mert
Istennel volt veghezue az ő fianac a Christus
nac mind kensenedese eshalala, mind meg
diczõitese. Errõl õmmaga vrunc gyakran em-
lekezik vala tanituaninaac hogy be kellene a-
zoknactelyesedni mellyeket ő rola meg mon-
dottac volt a prophetac. De peter Apostol v-
gyan nylyan meg neuezi a Christus el arultata
sa es meg õlettete felõl valo Istennec tanaczat
es eleitõl fogua valo tudalat, egyetembe az ő
feltamadasarolis irast hoz elõ f. Davidnac ene-
kibõl. Olvasd ezen dolog felõl bizonyos irasat
is elõ leuelenec elsõ resbe, mikor ast iria hog
a Christus lelke mely a prophetakba volt meg
mondotta az ő rea kõuctkezendõ niaualya-
kat es az vtan valo diczõsegitis, minec elõtte
meg lennenec. Tchat istennec elõtte mind ie-
len voltac ezec minec elõtte ez vilagot teremte
ne, es vgy volt a Christusis ő nala es elõtte.
Mert vgyanis ast iria ezen apostol, hogy isten-
ne egy nap mint ezer estendõ, es ezer
estendõ mint egy nap.

Miert

MIERT MONGYA CHRISTVS
 hogy menybôli ôt ala onnag felliúl vagon es
 or vagon?

Mind a Christushnac meniei fogantatasat es
 az ô lelki orfaganac tiikát aggyac elônkbe cse-
 le mondatoc: Mert ô Istennec orfagat hozta az
 emberekhez vgyanniera hogy az ô Euangelio
 marol ast monda a pharisæusoknak. Nem iô
 el az istennec orfaga meg tapasztalassal, sem mô
 dgyac hogy ime ihol anagy ahol vagon Mert
 ime az istennec orfaga thi bennetec, az az
 ti köztetec vagon. Masuttis ez orfagnac tő-
 lőc valo elveteleről imezt monda nekic. Mon-
 dom tinektechogy az istennec orfaga el vgtetic
 ti tölletec, es oly nepnec adatic mely gyümöl-
 czer teremti, Ezen Euangeliomot vntalan haf-
 sonlittia különb különb dolgokhoz es isténec
 orfaganac neuezi. A Kereftelő ianosnackereft
 tegeis meniből valonnac mongya miuelhogy
 Istentől paranczoltatot volt, es ast mongya ma-
 gyarazattul hogy nem emberektol vagon.
 Nicodemusis monggya Vrunknac **R A B B I** Ioan. 3.
 ruggyuc hogy istentől ióttel mesterül.

Luc. 17.

Mat. 12.

Mert

Mert senki e czodakat nem teheti hanemha Isten leend ő velle. Es vgyan ottan ást feleli Vrunck neki esküvőssel, hogy ha ki onnag fellyül nem főletic nem láthattya istennec orfagatzak a méniei titcoknak értelmehez semmiképpen ocofagatual nem férkezhetic hanemha onnag fellyül Istétől világositatic meg. vgy mongya veghezetre neki hogy senki fel nem ment mébe hanemha ki méből el alá iőt az éber nec fia a ki menybe! vgyon Mely mondatnac az az ő igaz értelme. A meny nec titkait senki több annálamnál nem ért te sem érti ny lábban, mertén vagoc kimenyből alá iőt és ot vagoc az az bizonytal ertem az isténec minden akarat tyat, es valaki erteni akaria czac en töllem tanullya meg; Ennec értelmeről főla az előt való igekbe monduan. Bizony bizony mondom te neked, A mit tudunc arról főlunc (magarol monda ezeket) es a mit latunc arról tőfűnc valast, es a mi tanubizonyfagokat nem vőfitec. Ha ez földieket mondottam tinektec es nem hifitec, tehát ha menieieket mondandoc tinektec mikképpen hifitec. Vgy köuerkezi őftran az g menniei mondasá Vruncknac mellyet meg magya-

gyarazzec, es mellyet ez világ attól fogva ez
ideiglen meg nem ertet, hanem vitattac a Doc
toroc aſt a mondaſt á Chriſtusnack et termé-
fetről mellyecről Vruc ſemmitnem élekezet
Nikodemus előt. Veghezetre ha a Chriſtus
menyből ualo ala iőueſet akarod iobban meg Ioan. 6.
ertened ved ele az ő hoſſu prediallaſat á man
naral, es onneg meg ertheted.

VG YAN NEM IGHAZE A
magyarázat a Chriſtus ket terméſetről hogy
menyből iőt, es menybe vagon?

V gyan nem igaz. Mert Chriſtus Vruc czae
embernec ſiat említ, azaz, őmmagat, ki noha
Iſtennec lelketől es a menybeli erőtől foganta-
tot vala, de azért igaz ember vala aſſonyiallat-
nac magua. Ha immár ezi iőt ala menyből, a z
az, ha az éberſeget őnag fellyül hozta alamít a
Papaſoc ſolnactehat ez Valentinianuſnac Eret
neceſſeghe leſen, auuagy inkább a tellyes Pápaſá-
ghe Mert noha nyelnekel nem vallottác, de
vgy irtác a Kepiroc az Oltárocones kő fa lo-
con, vgy faragtác kiis fácból es kővecből hogy
E egy

egy kis gyermek kinec keresztfa volt haton iöt
alá menyböl es a süznec mehebe szállot. Tehat
ilyen Eretneceget ninkel köüetni Kereszten
embernec. Touabba kiczoda vallana azt hogy
a Christus efföldön leuen, egyser smind me-
nybeis volt volna? Ez a teuclyghes az Ma-
nickæus ereneceghe volt, ki azt mondotta ho-
gy czac arnyecuolt a Christus teste, az az, te-
tztet emberc elöt hogy test volt de azért nem
az volt valóba Es bizonyauál ilyen testet tula-
idonitnac mostan a Christusnac azoc kic el os-
lattyac az ő testet mind ez vilagon hogy az os-
tyabais lehessen. Annakocaert látod hogy sem
mikeppen me nemg alhat az a magyarázat eg-
arant.

MINT ERTED TEHAT ASZT

A mondaft hogy Christus ő magát neuezi
menybölle szállotkenyernek.

NAgy fèpen ő maga Christus meg magyaráz
za az ő értelmét, es azt meg mutattyác nekünk
a kőrnyl állot igghęc : Mert mikor a Sidofag
nem elegendęc meg az ő hatalmas nagy czoda-
tételiuel mellyeket naponkent tölle látnac vala,
es menyböl kiuánnánac czodakat tölle, deybe

249. 26
bevetuen a Moises czodaiat, kinec ideigbe az Isten az ő népet a pústaba menyből le szállot mannaual tartya uala, meg magyarázza ást Christus ő nekic mit példázot, est monduan. Bizony bizony mondó tünéktec né a Moises ata tünéktec ást akenyeret menyből, akar azegből hané az en attya aggya ást az igaz kenyeret menyből. Mert Istennec kenyere az, mely az eggből ala iőt, es életet ad ez vilagnac, Mikor kedig est módanac neki az ő befédere, vrá mindékor ad nekúnc est akenyeret, móda nekic. En vagyoc az életnek kenyere. A ki en hozzam iő, nem éhezic, es a ki hisen en bennem soha meg nem somiohozic. De mondom tünéktec hogy im vgyan lattatok is engemet de meg sem hístec. Látode Kereszten hogy a réghi példat magara magyarázza V runc es nem mondgya hogy ő fu Isten leuén menyből szállot ala.

DE MIRE MONDGYA CHRIS-
tus hogy oda megyen fel a hol
az előt volt

V Gyvayon hogy ő mondasa cz azon re-
Fü befcnt

an. 6. be ſent Ianos Euangelio manac. Mert mikor
meg botrankoztat volna ſockan meg az ő tani
tuani közzűlis kica tizenket Apoſtoloc kiűöl
valanac, vgy monda nekic eſt a ſot. E monda-
ſomba batrankoztok meg hogy az en huſom-
nac gtelgről es verem necitalarol ſolec tinek-
tec? Smint leſen tehát ha latangyatoc az em-
ber nec fiat fel menni oda hol az előt volt? Ez
Chriſtus vrunk nac feleleti, de ſuk leg ittis eſt eſ
űnk bevennűnc hogy az ember nec fiat mon-
gya hogy ot volt az előt a houa az vtan me-
gyen. Nem volt kedig külömben az ember-
nec fia hűnem valaſtas ſerint mikeppen ezt
meg bizonitam az előt valo kerdefekbe, touab-
ba ő maga vrunk a kűetkező beſedibe meg
magyarazza mint kellyen erteni az ő monda-
ſat mikor így ſol. A L E L E C eleuenit meg,
az huſ ſemmit nem haſnalt. Az en beſedim
mellyeket en ſoloc tinektec L E L E C es glet
az az, lelki ertelemmel kel az en beſedim ert-
teni, mert a kic csak huſ ſerint ertic az az betű
ſerint okoſſagnac gondolat yaua, nem haſna-
nac ezek nec az en beſedim. Annakokaert az
Chriſtus beſedit lelki ertelemmel kel vennűnc
es vgy adnac eleret nekűnc.

Lam

250. 24
LAM AZT MONGYA KERES

telő Ianos hogy ő vtanna iőt egy ferfu ki clö-
te volt?

Kereftelő Ianos arrol tün az Sido nepnek Ioan. i.
uallast a kiröl az elöt azt monda. Ime az is-
tennek barania ki el vesi, ez vilagnac bűneit.
Ezt kedig ő felölle monda mind első nap mi-
kor Chrűst meg kereftelte volna, mind masod
napon, amint meg irta s. Ianos első refo. Euāgeli
ōanac. De mirt mōga hog az a ferfu ki vtan-
nai iőt eleit vōtte, mert elōtte vala? Az ő feme-
lyenec felfeges volt arrol monda est, hogy melto
lagosb volt nallanal miuelhogy ez az a kiröl
isten azt monda, Ez az en ferelmes fiam kibe
meg engedtettem, es ez az a ki tūzzel es sēnt
lelecek kereftel vala, mikor menyböl ala bo-
czatna tūzes nyeluek nec kepebe az ő attyanac
igiretit a sēnt Ielket. Ez azert vr vala, de a Iano-
s folga. Ha ki e magyarazatra kiuan emberi
tānubizonfagot oluassa meg ez Euangelistanac
kōpiuenec magyarazatot a Caluinust Ianošt
ő illien igeckel fordította a deac nyelure ezig.

Ket. Ipse est qui praelatus est mihi, quia excellen-
tior me erat, az az Ő az a ki fellyeb beczültetet
ennalammal, mert fellyeb vala ennalammal.

MIRE MONGYA CHRISTVS
oly gyakrā hogy ō egy az atyaua es az atya ō
benne ōis az atyaba vagyon?

- K**önü meg erteni ezeket e mondasokat
ommaga ez igeckel sol azoc felölis kic ō benne
es ō altala atyaba hisnec es azt mongya A ki
ez en husomat efi, es az en veremet issa ez
en bennem lakic es en ō benne. Ismet masut.
Io. 6. Ha ki engemet szeret az en besedemet meg-
örzi: es az en attyam szereti aſt es hozza meg-
yunces nalla lakūc Ismet a kertbeli imatfag-
Io. 14. ába aſt monda: Nem czac e tanittuanyokert
Io. 17. könyörgőc hanem azokertis kic az ō besedec
altal en bennem hisnec, hogy miniaian egye le-
gyenec, mikeppen te attya en bennem es en te
benned, hogy ōkis mi bennűnc egye legyenec
hogy higye ez vilag hogy teküldöttel el engem-
met. Es en nekic attám a diczőfeget mellyet en
nekem attal, hogy egye legyenec, mikeppen mi
es

mies egye c vagyunc en ő bēne es te en benem
&c: Mi ighec lehetne ny luabbac ezeknel,
mellyekbe finte vgy kiuannia attyatol azhiue
knecc egyyefegeket mint őmmagoknac egyyefse-
gek vagyon. Nem disputal sohol Christus arról
hogy őc egy allatuac. hanem ielenti egyenlő er
telmecket es akaratiokat.

BIZONICZ MEGH EZT A
magyarazatot egyeb sēnt irasbeli
mondasokkal?

Gyakor helien el a sēnt iras az eggyenec igeig-
uel az egyyefegert, Mert mikor Adā isten ihlg- Gen. 2.
sebből aſt monda az ferfiunac es aſſoniatatnac
hazaffagbeli kötelekről, ketten egy teste, leſn- Matt. 19
ec, es Christus vrunc erről aſt mongya vala
Immar nem kettő hanem egy test, anuagy in-
kab egy hus: minem azt ielenti euuel hogy egy
allata lőttec kettőbol, hanem hogy egy ſeret-
be nyiaiaffagba, ſőnetſegbe es akaratba vad-
nac, mert I S T E N őket egybe ſerkeztette
holtig valo tárfafággal, Azonkeppen

igerte

Act. 4.

1Co. 10.

1Cor. 12.

Eph. 4.

igherte az Isten az vy testamentumbeli népnek
hogy egy fűuet es egy utarád nekik hogy őtet
fellyec minden időbe. Ez igheret kedig be tel-
lyesedec A Christus egyhazanac első fenge-
ien, micor az Apostoloknak. predikallásoc ál-
tal Hierusalembe vgy mint őt ezeren lőnec az
hiuec czac a ferfiacnac fánia ferent, es e foca
fagnac egy fűue es egy lelke volna, a mint
Lucaczirt felölle másodic kőniuebe Pal Apas-
tis micor az hiueket a kőztőc valo egiessegre in-
ti, untalan ez igeket forgattya es Vr vaczoria-
nac titkos értelméből, Egy kenier sokan egy
test vagyunc, minnyáian egy testg keresz-
tettűnc, egy lelkerittűnc

NEM VALLODE HAT A
Christust egy állatunac lenni
az atyanal

Czoda igheről kerdes engemet En nem ol-
uastam sohul sem a Prophetaknal, sem az Euan-
gelistaknal sem. Apostoloknal est a tudom-
ant hogy a Christus egy allatu volna az ő atya-
nal Tndom ast hogy az antichristus orsagaba
a Ni-

a Nicæabeli Conciliuntól fogva, melynek va-
gyon több ezer estendeinel mind ez kerdesen
vetekette ha egy allatue a Christus az atya ist-
tennel vagy nem, sőt az vtan valo Conciliuok
ba azon kerdes forgatator a szent lelekről is.
De mi gongyoc vagy az hyű keresztienek nec
az emberektől költ tudomannyal? Arra inti a
Pal Apostol a Galatiabeliket hogy abba szabad Gal. 7.
sagba iarianac meliel a Christus őket meg vál-
totta, es ne kötelestessenec a folgalatnac igaia-
ba auuagy ne foilogyanac bele. Es meltó ez in-
tes, mert az isten nagy aron váltot meg min- i Pet. 1.
ket a mi előbbeli veszedelmes vtainkból mel- i Cor. 6.
be atyainc iartac tudni illic az ő szent fiának dra-
galatos verquél. Annakokaert rőuideden így
felelec erre a kerdesre, hogy Christus minden-
kor meg valasztja magát az ő atyától, es azon-
keppen az Apostolok is, mert a Christus testbe i Tim. 3.
ielent istenűnc, az atya nem illyen, Azert nem
egy allatuak.

MIRŐL MONDOTTA MICHE:

ahogy az ő ki iőuese öröktől

fogva vagy on?

G

Mich

lich. 5.

Matt. 2

Michas prophetának mondaſa iſuendő
mondaſa meg igert Meſſiaſnak el iſuefe-
ről ſkit vralkodonac neuez hogy iſraelnec ne-
pget birna. Ezt bizonyittya a ſent Mate Euan-
gelista ki a fő papoknak es a ſerzeteſeknek ſele-
letibe hozza ele ezt a mondaſt, hogy Herodes
Királynak az helyet jelentenec meg a hol az
Meſſiaſnak a ſidoc Királynak kellettét ſületni
mely hely Bethleem vala, es ot ſületet az vr Ie-
ſus. Tehat nem ſiu iſtenről prophetalt a Miche-
as, es nem annac ki iſuefeéről ſollot az atya iſt-
tennec alláryabol, vgyan ſem mongyá hogy Iſ-
tenből vagy on ki iſuefe, hanem czac imigyen
ſol, Az ő ki iſueci, Touabba nem egy ki iſueſ-
ről hanem ſokakról ſol. Azt ſem mongya hog-
e ki iſueſec voltac az öröc üdöc elöt, hanem ör-
öc üdöktől auagy napoktól fog ua. Az üdöc
kedtg akar az napoc kezdettec, mert azoknac
kezdeti elöt ſemmi üdö auuagy nap nem volt.
Annakokaert Michas ez iſuendő mondaſba
nezet az iſteennec öröktől fogua valo tanacza-
ra es igeretire mellyekből vgy mint ki iſt az
Chriſtus, es nem törtenet keppen tamadoth

az ő orzagá. Euuel vigasztallya vala a propheta
az istennec nepet az ő meg szabadulásáról Babi
lonisból.

MIR ŐL IRIA MOISESIS HOGY
az yr ielent meg Abrahamnac, maga
harom ferfiakat lata?

TVdom hogy eſtis a mondaſt a Haromsag Gen. 18.
Istennec egyenlő voltáról magyarázzac a ha-
mis keresztienec es azt mongyac hogy Abrahā
naca ſent haromsag ielent meg, es ez harom ſe-
melynec egy allattyoc ielentetic abba hog Mo-
ſesis czac yr nac ielenefenec mongya, Abraham
is czac egy vri neucl neuſſi őket. De kerlec
Kereſtien hogy mindeneknec előtte ved eſed
be ha valahol vagy a Moſes vagy az Abraham
imatkozta ke haromsag istennec, vagy ſolte ez
az iſten ő nekic annagy nem. Azt hiſem hogy
ſohul eſt a ſ. irasba nem talalod. Maſodzor eſt
is eſedbe ved ha tanítottotta valahol Moſes ny-
uan valo beſedeuel az haromsag iſtenről vagy
né. Ha igazat akarſ módani azt kel vallanod
hog né. Hármadszor eſt tanuld meg a ſent iras-
nac foliasából hogy a mit iſten czelekedet az ő

testamētiŭba Angyalí által vagy ielenesebe vagy
solasaba mind ōmagánac tulaidonitatic az. Sőt
még a prophetakis a mit ſollottac aſt mondot
tac beſéderől hogy Vrnac ſaua. Eſt mongya a
ſeregeknek vra Iſtene. Azert mikor Iſten An-
gyalit boczata Abrahamhoz akkor ō mōda
tic hogy meg ielent neki. Negyedſer nyiluan
Gen 19. neuezi a Moises ezeket Angyaloknac es a Lot
Heb. 13. Patriarcha historiaia azont bizonyitya Szét Pal
azonkepen eſt vallya a Sidoknac küldöt leuelg
be. De még ferfiaknakis neuezi ōket Moises. So-
hul kedig nem oluafſuc hogy Iſten az emberi
teſtbe auagy abrazatba iart uolna, mint eſt nagy
teſti batorſaggal vallyac nekic az ō haromſag Iſ-
tenekről, melyből vgyan Tündert czinaltac.
Mert eſt nyiluan hirdetic hogy a ſiu Iſten es a
tellyes haromſag Iſten az ō teſtamentomba gya
kran fel vōtte az emberi teſtet es efföldön iart
ōtt, yut, beſelet es tuſakodot embereckel, tudni
mint Iakob patriarchakauaſ etc. De eſſeleſockeſ
bolondſagoc emberekben, es nem tudom miczo
da ortzaual mēric mondani ezeket a ſent iraf-
nac tanubizonſaga ellen. veghezetre eſtis tanuld
meg a ki ez elōt nē hallottad, hogy a Sido nyel-
neſ ſo-

nec soua iarása ez, hogy több személyeket egy Vri
neuel neueznec, miképpen ha sokakat egyyüt
kerdenec valamire egy felel a többinec képebe,
mint az vyi testamentumba soc példác vadnac
erről Christus Vrunck kérdésebe. De az első do-
logrol elég példác ez egy, hogy Lot Patriarcha a **Gen. 19.**
két Angyalis egy Vri neuel neuezi mint Abra-
ham az harmat. Azert még sem volt kétság Iste-
ne ő neki, mint hogy Abrahamnac sem volt Ha-
romlag Istene.

LAM A DANIELNEL ISTEN-
nec fiához hasonlatosnac mondati a negyedic
ferhu atüzes kemencebe?

VGy tolmaczolta Deak nyelure a Hieroni- **Dan. 3.**
mus Doctor a Sido ighet az Elohimot, hogy Isté-
nec fia volna a neuezetbe, de semmi nincz ebbe
Mert ennec az ighenec ieczése annyit tesz mint **Elohim**
Istenec. E neuel kedig gyakran neueztetnec az
Angyalockic Isténec követségébe iartac, es min-
den dolgainac czelekedői voltac. Azert itt ez he-
lyennis az Angyalt neuezi Elohimnac a sent I-
ras, miképpen nyilván nagyon azon helyből, mi-
képpen kétszer neueztetac az a ki ott latzot az

Giii

három

az három Sido férfiac között Angyalnac, egyet-
set mikor ást mondgya Daniel hogy az Vrnac
Angyala le szállt az Azariashoz es az ő tarsai-
hoz es a lágot ki ütötte a kementzeből, masszor
mikor Nabugodonozor Kiraly illyen foual di-
czgę az Istent hala adasual. Aldot az Istene,
tudni illic, Sidrake, Milake es abdenagoę, ki el
küldötte az ő Angyalat es meg szabadította az ő
solgait kic ő benne hitte, es a Kiraly fouat meg
vetette, es testeket a kenrá attacc hogy semmi I-
stent ne imadnanachanem czac az ő Isteneket.
Im nyiluan hallod hogy Angyalnac neuezi ő
maga ást kit az elöt Istenhez hasonlit uala az ő
fenyeęrt a Nabugodonozor Kiraly.

DE MIRE HATTAC NEHA MA-
gokat Isteni tistelettel tisteltetni az Angyaloc?

Ind. 6.

Soha est az Angyaloc nem engettec emberek-
nek mikor az ő köuetsęeket ő nekic megjelen-
tett, es kiualkeppen mikor efföldön emberi
abrazatba ielentek meg: Azert mikor Gedcon al-
dozec az Vrnac Angyala elötkit ő nem esmer-
yala, nem az Angyalnac áldoza ást (mert a Sido
nyelube

nyelube vgy vagy on mondua, varyi meg meg
 meg terec es aldozatot hozoc hozzád, es azt le te-
 kem előtted) hanem az Istennec. De az Angyal
 czodat akara előtte tenni mikor az ő vesszőguel
 meg ütő a kősziklat mellyen az aldozat vala, es
 tűz isűe ki belőle, mely, az aldozatot meg emész-
 te, ő kedig elenyisic előlle. Mely dolgot latuán a
 Gedcon, monda Iayennekem Vram Isten, mert
 lattam az Vrnac Angyalat fin ől fiare. Más Pél Iud. 13.
 dankis vagy on erről azon könybe mely a Sido-
 ngnec Itglo biraiorol irattatot. Mert mikor az
 Istennec Angyala meg ielent volna Manuenac a
 Samson attyanac, es ez ő fiarol igheretet tótt vol-
 na neki, akara est Manue hogy egy keczke oltot
 auuagy gödölyt hozzon ele es azt meg nyuzza
 Kinec felele az Angyal es monda, Ha etelre ma-
 raftas enghemet nem esem en a te kenyeredbe,
 ha kedig aldozni akars, aldozzad azt az Vrnac.
 Nem tudgya vala kedig a Manue hogy az Vr-
 nac Angyala volna, azert kerde otet neueroles
 monda. Kiczoda neued hogy midon be-
 tellyesedic A te mondalsod tistel-
 lyunc

tiſtellyűc tegedet? Felele az Angyal. Mire ker-
Gen. 32. ded az en neuemet mely czodalatos auuagy tit
 kos? E ſo vtan ezen felelet vagon mikor Man-
 ue aldozot volna az iſtennec, az Angyal fel-
 mene azon langba az egbe. Ez hiſtoria igen győ-
 niőrüſeges, mellyet ennek ok aert iręc bő beſed-
 del ide, hogy mindennel nyluan legyen mikep-
 pen az angyal meg valaſtja magat az iſtentől
Apo. 22. mikor nem akaria hogy neki aldozzanac ha-
 nem czac az egy ményeri Vrnac. Haſonlatos
 peldat oluaffe dologrol a ſ. Ianoſ mennie ila-
 taſarol irt kőnyűnec vtollſo reſe be is holot az a-
 poſtolt meg tiltya az Angyal hogy őtet ne ima-
 dgya hanem vgyan aſth mongya neki.
 Az iſtenth imad. Mert en czac ſolga tar-
 ſod vagyoc teneked, es ate atyad ſainac a pro-
 phetaknac, es azoknac kic e kőnyűnec beſedit
 meg őrizic. Mikor kedig menyből attac ſot, a-
 kar efföldön valami ſenies latasbol ſoltac az
 Angyaloc, Vrnac kepebe, vgy mint őmmaga
 ſolna az iſten, akkor minden baluany imadaſ-
 nélkül meg engedte az aldozatokat es egyeb
 Iſteni imadaſt.

HA NINCZ FIV ISTEN MI-

remondotta David hogy azisten
ma sülte őtet?

David Kiraly betű szerint ömmagáról szól abban azekben es vigasztalja magát ellensé- Psal.
ginec tanaczozasoc es diczősegec ellen az ő Ki-
ralysagaba való meg maradasaba, miuel hogy
isten őtet kirallya kenette, az az, választotta
volt melyből istennec fianaciteli es neuezi ma-
gat, oly ertelemmel mint mas enekebe a fcie- Psa 81.
delmeket mind istenek nec es a legfelsegesbnec
fianac neuezi az ő tistekert es melhosagokert.
De lelec ferent auuagy lelki ertelemmel ma-
gyárazza Pal Apostol a David mondasat mel-
lyet istennec vegezeseről follot a kiralsagra
való választasbol es füsagbol a Christus Iesusra
kinec igaz Kiralsagat es fő papságot azon mon-
dasbol bizonyitia. Ezt kedig az apostol három Act. 13.
helyen es három kepen miueli. Először mikor
a feltamasztasabol bizonyitya füsagat, miuel
hogy az isten az ő igeretit fianac fel tamássta-
saual tellyesitete be a mint meg mondotta volt

H

En sam

- En fiam vagy te en ma fűltelec tegedet. Masod
 zor mikor az Angyaloc felet magasztallya a Chri
 Heb. 1: stult es meg muttattya az neki adatot fűi neu-
 ből hogy vra ő az Angyaloknak is mert Isten-
 nec iobiara ulti a magassagba, annyeual fellyeb
 valo leuen az Angyaloknal menyecuel melto-
 fagosb neuet uot ő nalloknal. Mert egy nec sem
 mondotta az Isten az ő angyali kőzzul ez ige-
 ket, En fia m vagy te, en ma fűltelec tegedet. Il-
 2 Reg. 7. met. En ő neki attya lessec. es ő ennekem fiam
 lesen. Vgyan ottan a f. pal nenezi a Christust
 Első fűlet nec mind e tellyes vilagon az ő fellyeb
 Psal. 96: valo rendierth es meltofagerth, merth
 isten azt mondotta ő rolla, Es imagyac otet az
 istennec minden Angyali. Harmadzor, mikor
 Heb: 5. főpapfagat Christusnac ezen mondasbol bizo-
 nyitya ez igeckel. Senki vgymond, maganac
 tisteseget nem foglal, hanemha a ki istentől hi-
 uattatic mikeppen az Aaron, Azonkeppen a
 Christus sem magasztalta magat hogy fő pap
 lenne hanem az magasztala otet a ki ő neki est
 Psal: 110: mondotta vala. En fiam vagy te, ma fűltelec en
 tegedet Ismet masut, Te vagy ő: őcke valo pap
 Melchisedech papnac rendi ferent: E magya-

razaz

razatokból mellyeket a szent lelec tölt az Apof-
rolnac általa nyíltan ki teccie, hogy a szent Da-
uid mondas nem neze a fia istenre, hozza sem
illic mert iöuendő mondas a iöuendő Christuf
rol, Azert czac heaba veskednec azoc kie asz
a fia istenról magyarazzac:

DE AZT MONGYA DAVID
hogy sültre az isten az ő fiat, es ma. az az
öröktől foguá:

Az istenbe a süles auuagy a nemzese nem e-
gyeb az ő el vegezet akaratanac be tellyesite-
senql mellyet az ő lelke es ereie által mitel.
mert az iras vgy sol az istenről mint valamely
emberről ackar ferfiurol akar assonyiallatrol.
Mert hol nemzest tulajdonit neki mint egy fer-
fiunac hol sültet mint egy assonyiallatnac, de az
ert nem vgy hogy ő benne valami effele dol-
gokat váloba errene lenni: mert az isten lelec, es
czok aert mindenec lelki mod ferint vadnac ő
benne, es vgy sültre auuagy nemzette a Chris-
tusis a mint hozza illet, tudni mint foghatat-
lan es veghetetlen tanaczabol mikeppen, mies
istenbe voltunc es tölle sültetethünc
H ii Christus

[10a:4]

Christus által az ő el vezetett io akarattya szerint. Eph. 1. Hogy kedig azt mondgya David hogy Ma, az Istennel az Ma mind örök üdöket icsz mind az üdöknek refeit, de ő nalla mind az által semmi üdö nincs miuel hogy ő nala egy nap 2. Pet. 3. olyan mint ezer estendő, es ezer estendő olyan mint egy nap: Ma vala Istennel az nap mellyen Davidot Kiralya kenete, Ma vala mikor a meg ighert magot meg ada, Ma vala mikor halottai- bol fel támadta, Ma vagy on ő nalla ez mainapis, es ez vilagnac vtollo napiais Ma ő nalla.

MINT ERTED DAVIDNAC

c mondasat, Monda az Vr az
en Vramnac?

A Sz. David ezenekbe egy általlyaba szól a Christus Iesusnac az igaz Mesiásnac orfagarol, ps. 110. mellyet ielent hogy Istennel el vezetett tanaczabol leszen. Mert az Istennel mondas a sent irasba annyat teszen mint el vezetett es vezetett be tellyesitette vagy be tellyesitendő. Vrnac neuezi első neuezetbe az attya miuel hogy tulaidona ez ő neki hogy egyedül legyen vr mikeppen te-
terem-

teremtőis. De a Christust lelekbe, az az, lelki in-
 dulattyabol hitnec általa monda vranac lenni
 nohatudna hogy a fia lenne testi sarmazas szeret
 Est ő maga Christus magyaraza ez értelemmel **Matt. 22.**
 magarol a Phariseusoc ellen. finte illyen kedig
 Tamas Apostalnakis az ő vallasa Christosrol,
 mikoron hitből őtet monda ő vranac es Istene- **Ioan. 20.**
 nec leni. Mert ez az hju ember nec vallasa a Chri-
 stusrol, hogy az atya Isten őtet tőtte Vrra es Chri-
 stussa, az az, Kirallya mint a sent Peter Apostol
 mongya vala az Hierusalembeliek nec. Est ke- **Act. 2.**
 dig az hju nec sent lelec által mondgyac. Mert Pal
 Apostal irta est a Corinthusbeliek nec, hogy sen-
 ki nem mondhattya az Vr Iesust hanem sent le-
 lec által. Azert tarczuc meg est a vallast mint **1. Cor. 12.**
 holtig az ő ereicuel.

DE MIRE MONGYA DAVID

azon cnekebe. hogy meheből szulte az
 hainal czillag elöt?

NOha Hieronimus doctor vgy tolmaczolta
 Deac nyelure a Görög nyeluből azokat az igeket
 de a Sidoba semmi nincz affele értelemre valo
 H iii ighe

Pfal. no.

ighe melly Istennec nemzest tulaidonitona, hanez ighc vadnac. A te ifusagodnac harmatya a te meghedbol mint az hainalbol vagy on, az az, a te neped meg fokafodic ne kulombb mint az hainali harmat. Szol kediga a Propheta a Christus egyhazanac gyarapodasrol, mert ez az o orfaganac epuleti es neukedefe, mely be tellyel fedec az Apostoloknac predikallasoc altal. Ez ighc vta mingyarast papfagarol fol a Christusnachogy meg ielencze lclki vralkodasat. Mer aldozni kel vala ennec a Kiralynac az o tulaido testnel, es egyetembe esedezni az o nepeert, es vgy kellett elvinni dolgot Istennec veghezese ferent, hogy halalaua es feltamadasaua meg rontana az o nepenec az az, a valastottoknac ellensughit, a bunt, az halalt. az ordoghott es poklot, es imatfasaua engesztelne attyanac haragiat ellenec. Illyen kiralyrol es fopaprol prophetal a David.

MIRE HASONLITTYA DAVID
a Christus Papfagar Melchisedek-
nec Papfagahoz?

Meg

MEg magyarázza ezt Pal Apostol a Sidoknac
 irt leülebe, mikor ezt írta, Melchisedekről. Ez Heb. 7.
 vala a Melchisedec, Salemnek kiralya, a Legfel- Gen. 14.
 segesb Istennec fő papja, ki Abrahamnac eleibe
 ment mikor a kiralyoknac meg öleste vtan. vissza
 tért volna, es megáldá őtet, kinek Abraham min-
 denből tizedet ada, ki legelőször az ő neuenec
 magyarázattyabol mondatic igasságnac kiralya
 nac, annak utánna Salemnek, az az, bekelességnec
 kiralyanac, ki esmeretlen atyától es annyatól es
 esmeretlen nemből vágyon, es sem kezdete na-
 piainac sem életének véghe ninczen, hanem ha-
 sonlatuan Istennec fiához örocke való pap. E-
 zek az Apostolnac igéi, mellyekben Melchise-
 deknec állapotát írta meg, hogy abból ki tete-
 gyec az hasonlatosságnal mellyben ő viselte a Christus
 példaiat, Az hasonlatosságnal kedig ime dolgokba-
 al. Először hogy Igasságnac kiralyanac nevez-
 őtet. Mert a Christus Zacharias propheta által Zach. 9.
 igaz Kiralynac es úduezitenec neveztetec, kinek
 igassága nem czac ő magába vágyó fellyeb min-
 den efföldi kiralyoknak igasságánal melly tekel-
 letlen, hanem azon igasságnal közli az ő
 tagaiual, es örök életet ad nekik. Másod-

Luc. 2.
Ioa. 14.

Lucæ 4.
Mat. 13.
II. 54.
Mat. 12.

Ebr. 7.

Masodzor hogy bekefegnec Kiralyanac neu-
si. Az igaz bekefegyet kedig a Christus hoza mi
kezünkbe, mely az atya istennec embereckel
valo meg bekelese az ő fent fianac halalanac
altala. melyről eneklenec az Angyaloc az ő
fűletesekort es mellyről monda Christus az ő
tani uaninac Azen bekefegemet adom tinek-
tec nem vgy mint ez vilag aggya Harmadzor,
hogy esmeretlen atya annyanekül es esmeret-
len nemenekül mongya őtet lenni, miuelhog
ezekről Moses semmi emlekezetet nem tótt,
mint a több patriarchakrol. azért a Christusnak
mennyei attyat sem tuttac az emberc hanem
Ioseph fianac itgltec őtet lenni anniat sem tuttac
fűznec lenni lelki nemzetegetis nem esmertec
mely az úduezülendő nec ferege.

Negyedzer hogy kezdetnekül es végnekül
mőga hog volt a Melchisedech es istēnec fiahoz
hasonlított ebbe hogy őrócke valo pap, az az
miuel hogy Moses nem irta meg fűletesenec es
halalanac ideiet, igy sem kezdeti nincz sē vege
eletenec paplagais abba maradot de vgy mint
peldaul a Christusra kīnec kezdeti ninczen az
ő attyara nezue vege sincz sem eletenec sem
pap-

papsaganac, mert öröcke el arra hog escedez-
zég mi eretinc, Örödzör, hogy meg aldotta A
brahamot. A Christus kedig noha Abraham- Gen. 22.
n ac magna volt, de ő benne aldattac meg min- Act. 3.
den nemsetsegec az igeret ferent, es igy a Leui
nemzetis mely papi rend vala a sidofagba meg
aldatott a Christus által. Melyből következic
hogy nagyob papsaga volt a Christusnac az A-
ron papnacrendinel. Hatodzor es vtolsor, hog
Abraham mindenből tizedet adot, Melchise-
decnec. mellyel meg akarta mutatni hogy ő fel-
lyeb valonal esmeri Melchisedeket őmmaga-
nal, es hogy a gyözedelmet tulaidonitana isten
nec, miuel hogy az ő papianac adgya a tizedet
es attol vesen aldast. Mert eckeppen a Christus
is nagyob nem czac Abrahamtol farmazoth
nemzetsegnel es az Leui papsagnal, hanem az
emberi nemzetnel, miuelhogy annac feie es ő
erette vagyon es ő általa az üdmezülendőnec
meg aldasoc istentől. Ezec draga dolgoc
a mi vrunc Iesus Christusnac meltolaga felül,
mellyekből a mi hütünc örögbödic, es minden
be neuekedic a Christus tistesege. de mikor
az Antichristustol tamadot tudomani ferenth
I disputal-

disputálnac az emberec a két fiúrol mellyik ne-
eggyke attyanekül másikia anyanekül volt,
czacefueuezest es fursauart inditanac akerefty
éségbe A Christusnac kédig attya az isten volt,
annia a fűz Maria.

MIRE MONGYA AZ ISTEN
Isaias által hogy ninczen több isten ő nallanal
sem előtte sem ytanna?

If. 43. 44. 45. **S**oc mondasí vadnac illyetenec Isaiasnal az is-
tennec, mellyekbe meg valasíya magat min-
den hamis istenekről auuagy baluanioktól, ki-
ket a Babiloniabeliec isteneknec alitnac vala:
De karhoztattya az isten prophetaianac általa
ezeket, mikoron ő magát mongya lenni első-
nec es vtollónac, kic előt egy isten sem volt ne-
mis leßen ytanna, es nincz ő nallanal egyeb fē
ő kiűlle mas, sőt ki egyedül mindenecket cze-
lekezie, egyedül teriesíti ki az eget es a földet
meg erősíti es lenki nincz ő velle, smind a többi.
Mert ezeket es többeket effeleket mind Isai-
ias kőniuebe talallyuc, Visont ellembé czufol-
lyá a baluaniokat illien igeckel az ő mesterekel
egyetembe kic azokat vagy őttic, vagy faragiac
vagy

261
38
vagy iriac. Semmit vgymond, mind a baluan-
nac czinaloi, es a mit leg inkab feret nec nemi ha-
snallnac nekic. ōmmagoc bizonylagoc hogy nē-
latnac sem ertenec mely miat meg fegēnūlnec.
Effele egybe vetesbe megyen ele az ō irasaba
apropheta es nem a Chritussal veti egybe az at-
tyat hogy tagadna a Christus istensēget es ki re-
keztene az atyától ōtet. A ki azért a Christus-
rol magyarazzac a propheta befedit, igen tau-
ul vadnac az ō értelmētől.

DE AZTH MONGYA AZ IS-
ten hogy ō az Vr es málnac az ō diczōsseget nē
adgya?

A propheta mingyarast meg magyarazza az
istē ōuategesekkel, az en diczeretemet nem a- Isa. 41,
dom a faragot kepek nec. Latode azért hogy a
baluaniokrol monda az isten hogy az ō diczō-
seget málnac nem adgya. Touabba ez igek nec
előtte aſtigeri az isten a Messiatrol hogy ōtet
az ōnepenec ōuetlegül adgya es a poganoknac
vilagofsagul hogy meg nyſſa az vakoknak sem-
eket es a fogliokat ki hozza az tōmleczből

H ii

a ō-

a sütersegnek hazabol. Ez kedig Istennec diczõs-
segere es neue diczeretire volt. Annakokaert nõ
meltan sãbiac a Christusra estis a mondaft hog
az Isten nem adya masnac az õ dichõssegget azert
vgy mond Christusnac sematta hanem õ maga-
tol volt õrõktul fogua valo diczõsõge mert egy
allatba volt az õ attyaual. Nem vgy sãol vala
Io. 5. Christus õ maga felõl hanem mindent attyanac
tulaidonit vala hog õ tõlle võtte valamie volt.
2. Pet. 1. Peter Apostolis nyiluan mőgya ez igheket Chri-
stusrol. võtt vala az Attya Istentõl diczõssegget es
ristessegget mikor õ hozza illyen são iõt volna ala
a nagy felseges diczõsseg tõl. Ez az en sãerelmes
sãm.&c.

HA VÕTTE A CHRISTVS A diczõssegget az Attyatol, mire mongya ma- gát Elõnec es vtollonac?

Apoc. 1. **I**Gaz ez hogy a sã Ianos az õ mennyei latafarol
irt kõnybe a Christust hozza be hogy magát illy
nqucl neuezi, de sũkleg a bõlcz tanitonac esta-
nulo keresettyen embernekis efebe venni mi oc-
kal sãollyon az Iras. Mert az Apostol a meg di-
czõult

ezőult Christusnac állapattyat irta meg, es ő rol-
la mongya ez igheketis vgyan aző helyen. Meg
holtā volt, de ime glec őröckül őröcke, es nallam
vagyō a pokolnac es az halalnackolcza. Im hal-
lod kiczoda legyē aza kirōl aſt mōgya hogy elſő
es vtolſo. Mert nem a ſiu Iſten az, hanem az vr
Christus, kit miuel hogy az atya Iſten az ő neug
nec meľtoſagaual tiſtelt, es vgyan valoba Vrrais
es Christuſſa tōtt hogy mindenec őtet tiſtellyęc
mint őmmagat az attyat, ennekokaert mire nem
mondanec meľtan Elſő nec es vtolſonac az atya
vtan? Touabba mindenec ő altala es ő erette
teremtettec es ő fő mindenekbe attya altal, azo-
kaert mire nem volna Elſő es vtolſo mindenek-
be? Eckepen latod mely ſepen egybe illic eggyic
iras a maſickal, es hogy nem ſűkſeg Christus kű-
uűl mas ſiurol magyarázni eſt a mondaſt.

Act. 2.

Io. 5.

MIRE MONGYA HIEREMIAS

hogy el veſſenec az Iſtennec kic a men-
nyet es földet nem teremtettęc?

Hieremias azőkepen mint Iſaiás egbe veti az
I iiii igas Iſtent

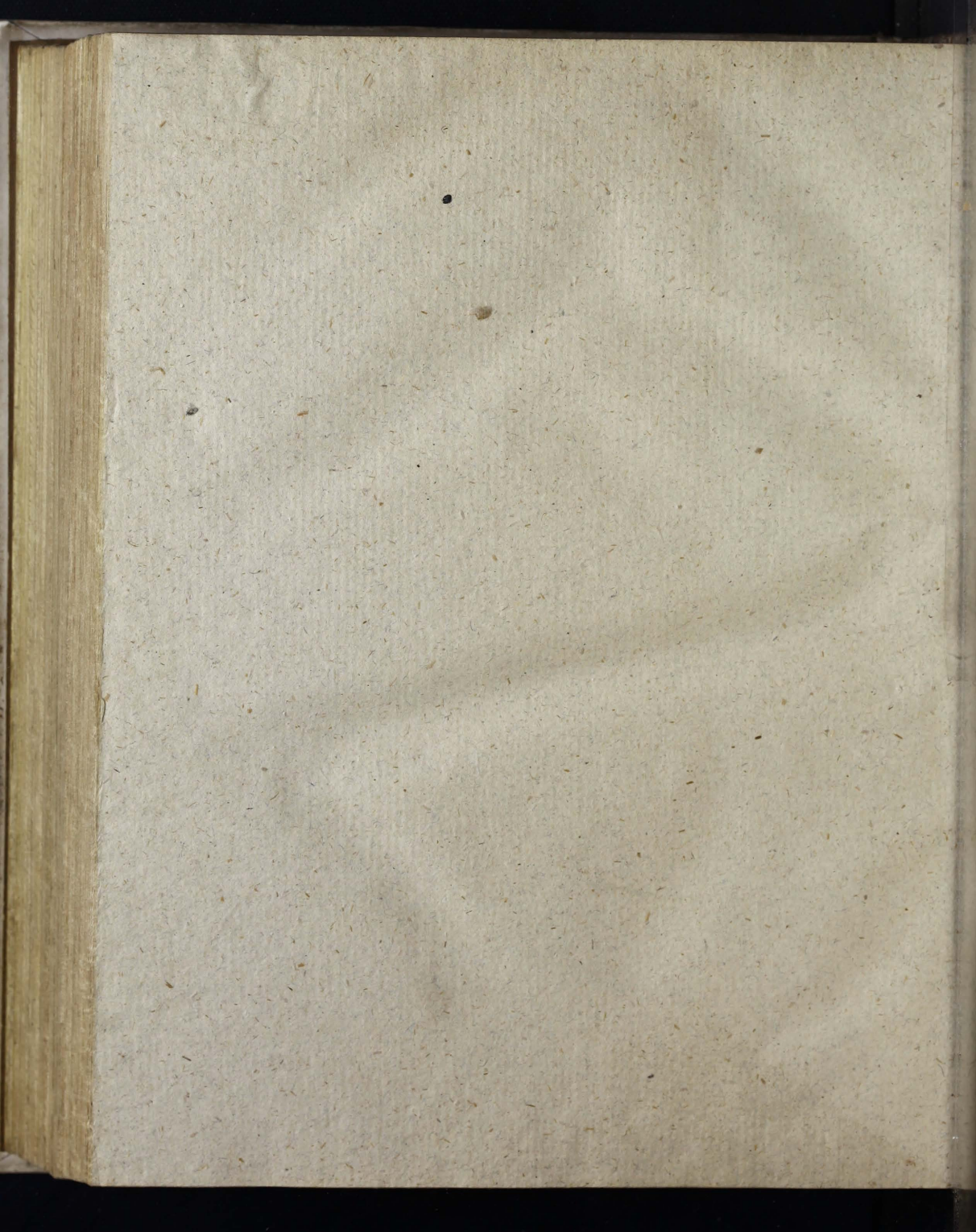
203
Istent az emberektől költöt hamis Isteneckel a
baluanyockal es eckepen fol. Abólczek nec mes-
tersegek mind ezec mellyeket öcczinalnac, de az
Hier. 10. Vrraz igaz Isten. ō az elő Isten es az öröcke va-
lo kiraly. Az ō haragyatol meg indul a föld, es a
poganok el nem fenuedhetic az ō fenyegetéset.
Annakokaert est mongyarc azoknac. Az Iste-
neckic az egheket es az földet nem teremtetec
el neűnenec a földről es az egh alol. Ez igeghbol
ki nem lattya hogy Hieremias nem a Christust
átkozza itt, noha ō nem azon teremto Isten ki az
attyá hanem annac fia es azert mondatic hogy ō
általa teremtet az Isten mindenket, mert az at-
tya vtan minden meltosága Christusé es az at-
tyanac ereie vagyon ō benne. touabba Isteneket
mond a propheta ertuē e neuezeten a poga-
noknac hamis vclkedesekből támadot loc fele
Isteneket. A Christus kedig nem azocközibe
valo hanem Istentől vrra tetetet es mindenec fe-
let fel magastaltator, az üduezülendők nec ke-
dig Istenül adatot, mint az ō Emanuel neugból
ki tetic.

DE MIRŐL MONGYA AZON
Hier.

263.

264 41
remtesebe es sepen valo rendelesebe vgy an-
niera hogy ostan fel kiált az igaz istenről es ezt
mongya. Ez a mi istenünk kihez ninczen mas
hozza hasonlatos, ki az eletnek igazgatafanac
vtattalalta, es azt átta Iacobnac az ő szolgálta-
nac es Israelnek az ő szeretőenec mely ostan
meg ielent ez földön es emberek között forgot.
Erczed kedig ezt a bölcsességnec vtarol, iolle-
het lelki ertelémel a Chrűsrol ertheted emődast

HA AZ PROPHEAC NEM
fiu istent hirdettec mire mondotta sent Ianos
hogy meg ielent az istennec fia?

Istennec fiat neuezi nem a fiu istent. Nincz ke-
dig egyeb istennec fia, a ki tulaidona es egyet-
len egy volna, a Christusal, kiről vallast tőn Ioan. 3.
az atya menyből es keresztlő Ianos vial mutata
Hogy kedig azt mongya hog Meg ielent, ez an-
niettesen mint Ielen vagyon, annagy el iőt
Mert az előt czac igeretbe es peldazatokba
volt, es volta szerenth nem volt ez vilagon.
Ennekokaert monda egykört Christus az ő ta-
nituaninac ez igekei Bodoz semec azoc melliec Mat. 13.

K

lattiac

Mat. II.

lattyac azokat mellyeket ti lattoc. Mert mon-
dom ti nektec hogy soc prophetac es kiralioc ki
uantac latni azokat mellyeket ti lattoc es nem
lattac, es hallani a mellicket hallotoc es nem
hallotac. Ennekokaert kerdeti vala tanituani
alkal keresztele ianosis Christustol, ha ő az a kt
vartacki el iöuendő volt vagy mast varianac,
es vgy mutat Christus az ielen valo czodakra.
De meg bizonitani a s. Ianos solasanac mo-
gyat mas hasonlatos mondasbolis mikor Pal
Apostol igy sol. Meg ielent istennec üduezitő
kegyelme. Mertittis anniet tessen ez ige Meg
ielent, mint ielen vagyom.

Tit. 2.

DE AZTH MONGYA AZON
scent Ianos hogy a Christus husba auagy
testbe iött el?

1 Ioa. 4.

EZ az igaz vallas a Christus felől hogy test-
be iött el, es testnekül nem volt ez vilag szerint,
sem kedig arniekba nem viselte a testet. Test-
nekül ualonac az Antichristus mondotta lenni
mikor azt vallotta vallyais hogy minec elötte

az testbe el iőne az előt, volta szerint ſu iſten
 volt, es az emberi nemzettel beſellet es ő ielent
 meg a ſent attyaknac, maga ſohul a ſent iras eſt
 nem mongya. Arniekaba valo teſtet a Mani-
 chæuſoc tulaidonitottac Chriſtusnac, eſt vallot
 tac hogy czac ſemfeny veſteskeppen ſennedet
 nem igaz teſtbe. De ezis rettenetes, teuelyges
 volt Nem kiczin okbol kenſeritetet az Apoſtol
 hogy e dologrol ilyen igeckel ſollyon. mind-
 en lelec a mely vallya hogy a Ieſus Chriſtus teſt-
 be iőtél iſtentől vagyón. Es minden lelec az
 mely nem vallya hogy a Ieſus Chriſtus teſtbe
 iőtél, ninczen iſtentől. De mingyaraſt vtanna
 veti e mondaſanac okát ez igeckel. Ez az An-
 tichriſtusnac lelke a ki felől hallottac hogy el iő
 immar ez uilagon: Latode azért Kereſtien hog
 az Apoſtol e mondasba az Antichriſtusrol mō-
 dot iőuendőt hogy teſtnekül vallya a Chriſt.

Handwritten note:
 H. ...
 ...

HA NINCZ FIV ISTEN MIRE
 mondotta a ſent Pal hogy iſten
 a teſtbe küldötte el az ő
 fiat?

Io

K ii

Io értelemmel föl az Apostol, czac igazan ér-
 czec az emberet és az ő igheit el ne változtassac.
Ro. 7. Mert nem ást módgya hogy a testbe le boczatta
 (mint nagy vakmerőséggel nekik így fölne de-
 ac nyeluen In carnem misit, maga külömben
 vannac az ighec) hanem ást mongya hogy a bű-
 nös testnek hasonlatosságába boczatta el, az az,
 nem külömben mint ha egy volna a bűnös em-
 berecközzül, maga ő bűnt nem tött vala és ál-
 nakság az ő sáiba nem talaltat vala. hanem a
 mi bűneinket az ő testen viselte, és Isten bűnne
 tötte őtet, az az, bűnert való áldozatta. Ezer nyil
2. Co, 5 uan vadnac a szent irasbol, vgy annyira hogy
 nem búkség foc tanubizontságokat rolla elé hoz
 nunc De meghis nagyob vilagosságer hozoc e-
 gy cikelt azon szent Pal irasabol hasonlatost e fö-
 lashoz. Mert maid sinte olyan értelemmel mó-
 dotta est az Apostola Christus felől. Midőn
Gal, 4 be tölt volna az idő nec tellyes volta, el bocza-
 ta az Isten az fiát, ki lön a ssonyiállattól, és a tör-
 ueny alá vettetec, az az, testbe boczattatec el a
 Christus hogy a törüeny atkat rea vehetne.

MIRE MONDOTTA AZON
Sz-Pal hogy a Christus nem az Angyalokat vő-
te fel hanem az Abrahamnac maguat?

Rõüdeden aſt ielenti az Apoſtol e mondaſa
ba hogy nem az Angyaloknak kellett a valtság,
hanem az embereknek kic a Christus attyafiai
voltac, Mert nem Angyaloknak lőt volt az ighe **Heb. 2.**
ret hanem az emberi nemzetnek, Azert aſt mon-
gya hogy minekutanna a gyermekek, az az, a
Christus attyafiai reſeſec a teſteles verrel, tehat
õis reſes lőt czeckel hogy az halálnac általa el-
törle ne auuagy elveſtene aſt a kincc birodal-
ma uolt az halalon, tudni illic az õrdögöt, es meg-
ſabaditana azokat kic az halaltól valo ſeſelmec-
miat tellyes életékbe a ſolgalat alat voltac. To-
uabba oly Chriſtusról ſol az Apoſtol ki az An-
gyaloknál kiſſebbbe tétet az Iſtentől de az ha-
lálbeli gyötrel emert meg koronáſtatot diczõſ-
ſeggel es tiſteſſeggel. Ez kedig a Ieſus a Marianae
fia, kiről a tellyes Iras ſolot, hogy a mi ſemein-
ket erről el ne vegyűc, hanem ezac ezen cz ugi-
űnc ſűgiűnc. Mert nincz egyéb neu egh alat a-
datuan ennel mellybe embernek űduezűlni kel-

Iyan, sem mas fundamentum kő melly en az Istenec haza epitetet volna, hanem czac a Iesus neue.

1. Cor 3

MI OKA TEHAT HOGY A

Sz. Ianos a Christust kezdetbe valo ighenec neuezi?

KEt rezbe vagyon a tellyes fent Iras es ez vilagnac minden udeie be foglalna. ō es vyi testamentumba, auagy, Ez világ teremtetőlfogua vala udőbe a meg ighert magnac eliőuefeig, es ennec eliőueferőlfogua valo udőbe világ vegeze tig. Annakokaert e ket udőnec ket kezdeti volt, es ket fő embere. tudni illic az első Adam ki a földből teremtetet, es a második Adam ki menyből fogantatot az Vr Iesus Christus. E ket fő ember nec ismet ket fő hirdetőie auagy predikatora volt a ket udőnec kezdeti ferent Az el fő embert ez vilagnac kezdetinel őfue hirdeti Moises, noha a másikat sem hadgya ki irasabol desol vgy mint iőuenderül, A másiknac fő hirdetőie az ő udeienec el kezdesenec egyetembe a keres-

Ro. 5.

1. Co. 15

267
44

a kereszteleő Iános. Immar ezekből könyven
megertheted miczoda kezdetről irtac az Euan-
gelistac, czac meg tekinczed a negy Euangeli-
umnac eleis. Mert a sēnt Mtate vgykezdi el kō-
nyuēt a Iesus Christusnac nemzetfēghēről, mint **Matt. 1.**
a Moises első kōnyuēnec fellyūl valo irasa va-
gyon ez igheckel, A nemzetnec kōnyue. A sēnt
Marcus első igheiet vesi elē Moises első kōny- **Mar. 1.**
uēnec es aſt ſabia a z ō Euangeliumához mōd
uan, a Iesus Christusnac Euangeliumánac kez-
deti. a sēnt Lukaczis az ō két kōnyuēnec elein **Luc. 1.**
emlekezie a kezdetről melybe Christus kezdet **Act. 1:**
czelekedni es tanítani. Touabba mind ez hā-
rom Euangelistac azonnal Kereszteleő Iánosſt
hozzác elē, es az ō hiuatallyat es a puſtába valo
predikalláſat iriac meg, es vgyiōnec oſtan a
Christus keresztfēggere, az vtan az ōrdōgtól va-
lo kēfertetire, es czoda tētelire tanitafaua egye-
tembe: E rend tartaloc uagyon az három elōl
iáro Euangelistaknac kōnyuekbe a Iesus Chri-
stusnac historiaiánac meg irafaba. Mit alitunc
immar a sēnt Iános Euangeliuma felōl?
Vallyon ezis nem egy arant folyē a
tōbbiuel?

a többiuel? Bizonnialual nem illic hoga külö-
m ügyekezeter tulaidoniczuc Ianos Apostolnac a
töb Euangelistaktul, mert egy fent lelec indita
labol irtac az ő könyueket, mint ez meg volt a-
brazatua az Ezechiel propheta mennici latafa-
ba. Annakokaert nem egyeb kezdetről irt Ia-
nos Apostol hanem az vy testamentumnac kez-
detiről de hasonlatossagkeppen vesi eleibe az
Moses első könyüenec kezdő igeit mint az töb
Euangelistac.

MAGYARAZD MEG A TÖB
igekből az Euangelistanac
ertelme?

Kés vagyoc rea: mert fep vilagos ertelme va-
gyon az ő irasanac. Annakokaert holot Moi-
Gen. 1. les a teremtesnec kezdetibe fót auuagy paran-
Psal. 33. czolator tulaidonit az istennec melynec altala
mindenek löttec, est a fót Christushoz fäbia f.
ianos es äst ielenti hogy az isten a Christust röt-
te ő fouaua, az az ő altala czelekedet az vy tes-
tamentumba mind hatalmas eröket es ez vila-
gottis ő altala epitette meg es ugy mint vion-
nan

nan teremttette az valóságac általa,tona'ba ő
altala ielentette ki es hirdette az ő akarattyat
ötet rendeluen es aianluan Doctornl ez vilag-
nac. Ezeket őmmaga az Euangelista meg ma-
gyarazta következő beśediuel. Mert az ő alta-
la valo czelekedetekről mondotta ez igeket,
hogy mindenek ő altala löttec,es ő nallanekül
semmi nem löt,tudni illic,az vy testamentom-
ba es ez vilagba mely ő altala lött es ötet meg
nem esmerte. Az vtan Doctorfagarol mondot
ta ezeket:az igeket. Az istent soha senki nem lat
ta Az egyetlen egy fiuk az atyanac kebelebe
vagyon az magyarazta meg mi nekűnc, Im er-
ted mi ockal neuezte őent Ianos a Christust fo-
nac Hogy kedig aſt mongya hogy istennel volt
e mondasaua aſt ielenti hogy isten vgezegeſebe
es czac az ő tudasaba volt isten. Mert ez vilag
ötet meg nem esmerte, löt meg az ő tulaidoni
sem esmertec meg, az az,sem apoganſag sem az
Sidofag nem akarta ötet fogadni. hanem czac
azockic hittec ő benne es az hit által Istennec fi-
aia löttec, De meg kell aſtis erteni mikeppen
mongyuc a Christust istennel valo istennec az

Deu. 18.
Mat. 17:

L

ővc-

ő vegezése es tudása szerint. ezt nekünk előnk-
be adgyac a prophetak nac es az Apostolok-
Isa. 7. 9. nac irasoc. mert a prophetac az igeretbe neue-
Ier. 23. 33. zic a Messiast velünk valo istennec, erős isten-
nec, iouendő vilagnac atyanac es vrnac mi iga-
lagunknac. Az Euangelistac kedig a meg alda
Mat. 1. tot Messiast ki az vr Christus neuezic vellünk
Ioan. 20. valo istennec Mi vrunknac es mi istenünk nec,
Rom: 9. Aldot istennec, nagy istennec es bizoni istennec
Titum 2. Annakokaertezec a neuezetec mind az egy
Christusrol mondattac es czac ő hozzá illenec
minel hogy az ő attya ezeckel tisztelte őtet, de a
kicsfu istenről magyarázzac ezeket, iras küüül
tőric feieket raita.

MIERT MONDGYA HOGY Ő
benne elet vala, es az elet emberek nec vi-
lagossaga vala?

Szinte oly hasonlatossagbol valo ertelemmel
mongya mint az előt valo igeckel. Mert mikép
pen az külfő auuagy ez vilagi elettec minden

terem

269⁴⁶
teremtet allatoknac akkor kezdettec mikor isten
őket teremte: azonkeppen a belső auuagy
a lelki élet a Christusba hozatęc el, noha ez e
let isten tanaczaba öröcke volt, es az igeret fe-
rent meg a paradiczomba az eset vtan kezdet-
ec, Ezent kel erteni az vilagofagrolis. Mert az
mely vilagofagot az isten első nap teremte fo-
ual auuagy páranzolatyaua, az oly vilagofag
lön mely az eiet a naptól el valaszta. de a mely
vilagofagot az Isté Crűsba be rekestę, az lön e
nec igaz vilagofaga, hogy (a mint őmmaga az
Euangelistá meg magyarázza befedit) ez az i-
gaz vilagofag meg vilagofitana minden em-
bert ki ez vilagra iőne auagy fűletnec. Tchat
az első élet es vilagofag czac külsőkeppen va-
loc voltac es mutattac az igaz életre es vilago-
fagra mellyeket a Christusba talalunc meg. Ez
okaert neuzei vala magat Christus mind vn-
talan: Eletnec es vilagofagnac, mely neuzete
kel rakua a sęnt Ianos Euangelioma Ioa. 3:5. 8
11. 12. 14. Dehogy minden ketfęged el vetessę
ebol hog a sęnt Ianos hasonlatofagkepę el a Moises
befedituel, ved esędbe hog mond az vilago-
saggal ellękező főtetfęgről. A vilagofag vgmődę

sötettségben vilagoskodik és a sötetség azt be né-
 foghatta? Miczoda értelmre e mondasnac? Hal-
 10. 3. lyuc Vrunckauabol ennec értelmét, mikor Ni-
 kodemusnac ez igheket monda befedőnec ve-
 ghezeti. Ez a karhozat hogy az vilagosság ez
 vilagra iött, és az emberek inkább szerettek a söt-
 tetseghet a vilagosságnal mert az ő czelekede-
 10. 8: tek gonosok valának. Ismet málut. En vagyok
 ez vilagnac vilagossága: A ki en vtannam iő né-
 iar az sötetségbe, hanem az életnek vilagossága
 vagyon nalla. Latode hogy ez vilagnac teuely-
 ghése lelki értelem szerent sötetségnek monda-
 tic, mikeppen hogy a Christus tudományának
 köneteile vilagosságnak. Ne legyen azért sem-
 mi kétségűnc a sent Iános irásának magyara-
 zattyaba mellyet Christus Vruncknak befedi
 előnk be adnak: Mert azon lelki vilagosságnac
 és sötetségnek értelmét sőt egyéb sent irasbeli
 helyec bizonyittyac az Ő es vyi testamentum-
 ba, mint erről oluashat a ki akar ez helyeken.
 Isa. 9. 60. Matt. 1. 5. Luc. 1. 2. Cor. 4. Eph. 5: 1.
 Peti: etc.

Bizon-

BIZONICZ MEG AZ EVAN.

gelistana cillyen értelmet a kezdet-
ről, a szóról és az életéről?

Könyű megbizonyítani első leucelenec el- 1.10:15
ső részéből, mellynec kezdeti magyarazattya
Euangeliumának kezdetinéc. Ezec kedig az or-
uálo ighei, a mi vala kezdettől akar eleitől fog-
ua, a mit hallottunc, a mit lattunc sémekinkel, es
valoba meg elmertunc, es kezeinkel tapasztal-
tunk az életnek szouarol, es az élet meg ielent es
lattunc, vallastis tészunc rolla es hirdettunc tū-
nektec az örök életet mely az atyanal vala es
meg ielent mi nekunc, mondom hogy a mit
lattunc es hallottunc azt hirdettyunc tū nektec
hogy tarsalagtoe legyen mi velunc, es a mi tar-
sagunc legyen az atyaua es az ő fiaua a
Christus Iesussal. Omely draga ighec ezec,
mellyekbe meg ielenti az Apostol hogy nem
vyionan költ Christust hirdet a több Apostolo-
kal egyetembe, hanem azt a ki eleitől fogua
ighertetet az Istentől es példastatot az O testa-
mentumba, kit vartac minden sentec eleitől-
fogua üdvösségekre, kit ők lattac, hallottac es

tapasztaltac, de ez Istennel el reitet örök élet
vult es életnecigheie melly meg jelent ő nekic.
Az együgyű értelme az Apostol befedenece.

VAGYONE TÖB BIZONSA-
god ez ertelemtől hogy czac a Chri-
stusrol irt a szent Ianos?

Io. 1.

V Agyon. Mert a mely Isten fiuarol, eletről
es vilagossagrol ő irt, arról kereftelő Ianosnac
hozza ele vgyan azon helyen tanubizonfagat,
nem egyser hanem hatsor. Touabba est a sot
kit az vtan egyetlen egy fiunac neuez egybe ve-
ti Moissessel, es ő nallanal fellyeb valonac mu-
tattya lenni miuel hogy a törvény az által ada-
tot, de a kegyelem es bizonsag Christus által, es
amaz folga vult de ez egyetlen egy fiu az attya-
tol kinec lattac az ő dichőseget. Mind ezec fe-
let őmmaga az Apostol az ő Euangeliumának
irasanac veget illyé igheckel magyarázta meg,
monduan. Ezec a vegre irattac meg, hogy higgy
etechogy a Iesus a Christus Istennec fia, es ho-
gy hiuen életetec legyen az ő neue által, véghe-
zetre

Io 20.

271.
48
zetre ezis nyilván vagyon hogy a Christus me-
nybe fel menesene vtanna sőt eſtendővel irta
ſent Iános az ő Euangeliumat, es ezokaert a
meg feſült es meg diczöült Chrifthusrol irt vala-
mit irt. Mert az ő mennyei lataſaröl irt köny-
beis aſt neuezi Iſtennec ſauanac a kit latot ver
be mátrót ruhába fel öltözue Azert nem tudot
az Apoftol ſemmit a lathatatlan ſiu Iſtenről. **Apoc. 19**

HA AZ IGHE AVVAGY A
ſo nem volt ſiu Iſten, mire irta tchat
hogy az teſte lött,

VGy ved eſedbe hogy a ſent Iános mikor a
Chrifthus kezdetbe valo ighenec auagy ſonac
neuezi, es olynac mely Iſtennel volt es Iſten
volt, touabba kibe az elet uolt, es ki igaz vila-
gofsag volt akkor az ő meltoſagat irta meg min-
denes felet az Iſtennec ő benne valo ereie es ai-
andeki ſerent. De immar ez meltoſag felet
volt a Chrifthus erőtlenis hozzan mindenek-
be haſólitatot a nyaualyakba es keſertetekbe ſőt
a teſtbe **Hab. 4.**

Heb:2:

a testbe verbeis, az az, a mi természetünkbe bűn
től megvalua: Ez a mit öt mód f. i. anos hog' teste
auuagy inkab Hufá lő: Mert a hus (Deakul
caro) anniet tesen a s'ent irasba mint erőten es
romlando. Mert a Christusnac teste őmmagá-
ba illyen vala. de azért az isteni erő es bölcz-
seg minden emberec felet vala ő benne es ige-
retiis vala az ő teste meg nem rothadna es az ő
lelke auuagy clete nem hagyatnec a pokolba
az az, a sirba auuagy coporsoba: Ha ez a má-
gyarazat nem teczik, ved vgy az igit mely isten
nel volt, az az, a Christust a mint istennec vege-
zesebe volt eleitől fogua es az vtan az igeretek
be es peldazatokba. vegezetre ostan teste lőth
midőn az üdönec tellyes volta el iőt volna:

Psal:16

Act. 2.

ERTEM IMMAR EZEKETH,
de mint kel ertenem a s'ent palnal az isteni es
solgai abrazatot?

MElto ez a kerdes, mert a s'ent Euangelium-
ma vtan est a cikelt forgattyac inkab azoc a kie
a Christusnac öröcke valo istenfeget es fusa-
gat oltalmazzac, olyan modon hogy egy al-
ba volt

ba volt az attya istennel kezdetnekül es az ű al-
laryabol űületet. De mikeppn hogy nem tu-
dot a űenth Pal egyebet hirdetni a Corintus-
belieknel es az Galatiabelieknel es az 1C:or.2.
megfésítetet Iesus Christusnal: azon keppen Gal3
a Philippi varosbeliek nel es egyebűt sem tudot
mast hirdetni annagy egyebrűl irni Annako-
kaert ebben a cickelben mellyet ellenűnc vet-
necáz istene es a űolgai abrazatrol semmit nem
bizonyithatnac az igazsagnac ellenűegi a űu isten
rűl. Mert az apostol a Iesus Christusnac pelda-
iat adgya elűnkbe, es arra int hogy azon űűbeli
indulatunc legyen az alazatosagra mely ű ben
nű volt, ki noha isteni abrazatba, az az, erűbe
es minden bűlczessűegbe volt, es nem ragadom
ánykeppen vűtte istentűl az ű vele valo egyen-
lűseget, hanem vgy adatot neki mint űűnac: de
mind az által meg alaűta magát es űolgai abra-
zator vűuen rea es mint egy kűz bűnűs ember
leuen engedelmes lűt halalig, űűt vgyan ama
űűrűű es ektelen halalnac a keresűtanac halala
ig. Mikor kedig eűt mielte volna a Christus az
ű nagy engedelmesűegebe, az istenis az ű attya
felmagasűalta űűtet es oly neuet adot neki mely
M minden

1Phi. 2.

minden neu felet vagyon hogy az Iesus ne uere
meg hayollyanac mind menieick nec mind
földieknec, smind pokolbelieknec terdec es
minden nielű vallia hogy vr a Iesus Christus—
az atya istennec iobian. E befedec mind az A
postol, mellyeket ezokaert ide irnom hogy m
den kereszten meg lassa es iteletet tegyen felő
le ha a fiu istenről sole ezarant az Apostol au
uagy czac a Iesus-Christusról kihez illedec mind
azoc mellyeket ele szamlalanc. Touabba ha ki
forgatty a az istennec abrazattyat es abbol akar
ia a fiu istenfeget a Christusba bizonitani, es th
vegye e febe hogy az irasba mindenűt az latha
to ember Iesus Christus neuezetie Istennec a
brazatyanac, mert ha lathato nem volna abra
zat sem lehetne. De lathatarlan az isten a Chris
tus kedig lathato, azert ő az isteni abrazat ki az
ő Testamentumbeli abrazatokba példaztat
vala es nem az a kit a papasag mond lenni.

Io. 14.

Col. 1.

Heb. 1.

MIRE MONGYA AZON SZENT
Pal hogy a kőszikla a pusztabá a Christus volt,
es hogy az israél nepe a Christust
kesertette?

Vala

Valamit az Apostol ot a helyen irt a Chriſt
 iusrol, mind azokat pelda kepeben irta, mi
 keppen maid minden igie ō neki eſt meg bizo
 nittyac: Mert a felyhőrt melynec eſei vilagofſa- 1 Cor. 10.
 ga es nappali arnieka alata Sido nep iart. es a
 veres tengert mellyen ſaraz labbal altal iōt, lel
 ki kereſt ſegre magyarazza ot az Apostol mely
 Moifesbe lōt ugymint Chriſtusfra mutato tükör
 be. A Mannatis mellyel taplaltatot egből a nep
 lelki etedelnec neuzei. A vizet azonkeppen lel
 ki italoac, mely viz ōmmagaba termefet ſerint
 valo viz vala, de lelki peldaul mutat vala a kō- Mat. 16:
 ziklāual egyetembe a Chriſtusfra. E peldakath
 Chriſtus vrunc ommaga magyarazta meg mi-
 kor Simont az ō rolla valo vallastetelert kōzik
 lanac neuze es azon a kōziklan monda hogy Ioan. 4.
 ō egy hazat auuagy gyülekezetit epiti. Iſmet mi
 kor az ō benne valo bizodalomnac ereieről es
 hafnarol eſt monda a Samariabeli aſſonny-
 nac alakob patriarcha kutia felet. minden a ki
 e viſbe iſic eſmet ſomiuhozic, de valaki iſſic ab-
 ba a uiſbe mellyet en adocō neki, az a viz le-
 ſen ō benne elő kut fōnec vize mely czereg
 az ōrōc eletre. Ezen peldat az ō ben-
 ne vallo hitnec ereiereről ny luabban megh

magyaraz mas helyen mikor a ſent lelec aian
 dekanac ki ōnteleről ſol, imeſt mongy a nagy
 ſen ſoual Hieruſalemba a nagy innepnapon,
 Ha ki ſomiuhozic, iōiōn en hozzam es igyek.
 Io. 7. Ha kien bennem hiſen, a mint az iras mōgya,
 az ō haſából eleuen viznec folyo vizei folynac
 ki, es ez mondaſt mingyart meg magyarazza
 az Euangelista ez igeckel. Eſt monda a Lēlek-
 ről mellyet az hiuec veendők valanac. Mert
 meg nem vala a ſent Lelec, miuel hogy a Chri-
 ſtus meg meg nem diczōitetet vala. Touabba a
 Mannat mikeppen magyarafſta Chriſtus ōm-
 magariol, nyiluan vagyon a ſent Ianos Euange-
 liumanac hatodic reſebe, De mind ezecſelet
 Pal Apoſtol aſt iria ezen helyen, hogy valamic
 lōttec a puſtaba, mind azoc peldaul lōttec nem
 czac nekünk hanem a Sidoknakis. Mit kiua-
 nunc tehat egyeb bizonyſagot ennel? Nemde az
 Io. 3. ertz kegyonac fel emelteteſis a puſtaba a Chri-
 ſtuſt peldaſtae hogy nekiis fel kel a kereſtſara
 függheſtetni. Tehat nem volt ackor ielen a
 Chriſtus hanem czac peldazat ſerent, melybe
 lattac az hiuek ōtet es az hitettlennek keſer-
 tettec.

Miert

MIERT MAGYARAZAL

mind ennye Iraft czac az egy

Iesus Christulrol?

ELŐŐR ezokaert, mert ninczen egyeb fia a
meg ighert magnal ki affonyiallattol lótt, nin-
czen egyeb maghis melybe minden nemzetse-
ghec meg aldatnanac, nemis ighert Isten egyeb
fundamentum kőuet mellyet letenne Sionba,
mely kőuet a rakoc meg verenec, de azert sege-
let kőe lón, es oly melybe az hitetlenec meg üt-
köz nec es meg botrankoznac, de az hiueknec
draga es valástot kőuec. Másodszor ezokaert,
mert nem czac a Prophetac tőttec ez egy Chri-
stusrol vállast, hanem az Euangelistak is a tőb
Apostolockal egyetembe czac ez egyről irtac,
vgy anniera hogy a fent Pal az Isten nec egha-
zat mongya epitet nec lenni az Apostoloknac
es a Prophetaknac fundamentuman a fő sege-
let kőuón mely a Iesus Christus. Harmadszor
mert az atya mindenható Isten is ez egy Chri-
stusrol kialtya menyből hogy a fia, es őtet hat-
ra Doctörunka, affparanczoluan, hogy őtet hal-
gassuc Negyedő es vtolő, mert e nekűnc a-
datot Doctör mondotta tanitafaba hogy mi-

Gen. 3.

Gal. 4.

Gen. 2.

Isa. 28.

Pl. 117.

Matt. 21.

1. Pet. 1.

Act. 4.

Act. 10.

Eph. 2.

1. Co. 3.

M. 3. 17.

Matt. 23.

Gal:1:

mikeppen egy atyanc vagyon menybe, azon-
keppen egy Mesterunc vagyon, ki ömmaga es
nem egyeb. Atkozot legyen azért ha Istennec
Angyala volnais valaki mast mondana c kú-
uul. Amen.

MIT VALL A ROMAI

egyhaz a fent Lelekről?

Athan-
asius-
nac cre-
doia.

Mondam oda fel hogy az egy fent Lelec
helyetkettőt vall: Mert eggyiket aiandeknac
mongya lenni azhiueknec fűuőkbe mellyel
meg peczeteltetnec az örök életre. A masikat
kedig otfen menybe ülteti mint egy fémelyt az
Haromságba, kit Istennec es Vrnac nevez, es
egyenlő keppen imadattya es tisztelteti az atya-
ual es a fiual: Ennekokaert az Athanasius püf-
pök az ő Credoiaaba cnekelteni felölle, hogy e-
gy Istenfège vagyon, egyenlő diczőfège es fel-
leges volta az atyáual es a fiual. Ezt kedig az
vtan valo igheibe így magyarázza meg. Mine-
mü az atya, olyan a fiu, olyan a fent Lelec: Te-
remetlen az atya, teremtetlen a fiu, teremtetlen
a fent Lelec. Veghetetlen az atya, veghetetlen a
fiu, veghetetlen a fent Lelec. Öröktől fogua az
atya, öröktől fogua a fiu, öröktől fogua a fent

Lelec. Azert nem három öröktől fogva való,
 hanem egy öröktől fogva való, niukeppen nem
 három teremtetlenec, sem három veghetetlenec,
 hanem egy teremtetlen es egy veghetetlen.
 Azonkeppen mindenható az atya, mindenható
 a fiu, mindenható a szent Lelec, Azert nem
 három mindenható hanem egy mindenható.
 Azonkeppen Isten az atya, Isten a fiu, Isten a sz.
 Lelec, azert nem három Istenec hanem egy az
 Isten. Azonkeppen az Vr az atya, Vr a fiu, Vr a
 szent Lelec, azert nem három Vrac hanem egy
 az Vr. Ezec mind az Athanasius ighei nagy főc
 egyeb ellenkező mondasokkal egyetbe, mel-
 lyeket el hagyuan hozom elé a Constantinapo-
 lybeli credot, mellyet Nagy parremnachinac es A Nagy
 a nagy Missebe cneklertec a Romai egyházba Patrem:
 Azert ebben a Credoban ilyen vallást törtet a
 sz. Lelekről. Es hisec a sz. Lelekbe, meg eleueni-
 tő Vrba, ki az atyától szarmazic, es ki az atyával
 es fiuval egyetembe imadando es diczõitendo
 ki szolt a Prophetaknac általa: Vgyan ezen Cre-
 doba vagyon ezis a vallas, Es hisec egy közön-
 Meges es Apostoli egyházba. Melyből ki tetcic
 hog münemű teuclyghes az egyic, a masic meg
 olyan:

ollian mert eggye sincz a ſent irasba, ſem á ſent
lelelekbe valo hitſem az aniaſentegyhaſba va-
lo hit, hanem mindeniket Conciliomokba ve-
geſtec iſten ellen es az ő ſent fia ellen. Im er-
ted azért minemű hűtőc es vallaſoc legyen az
Romai Kereſtyenek nec a ſent lelekről Immar
meg kel rend ſerent latnūk ha igaze az ő hűtőc
es vallaſoc.

NEM SZEMELLIE TEHAT A
ſent lelec?

NEm az, hanem iſtennecczelekedefenecc ere-
ie vagy a maſodic teremtesbe, es a tellyes vilag
Ioan. 4. nac birasaba es igazgatásaba, mind az ő nepe-
nec es az valaſtottaknac vezerleſebe. Mert ho-
lot az iſten lelec, lelki mogya vagyon az ő cze-
lekedetibe, es ezokaert az ő lelke magyarázta-
Luc. 24. ticgyakor helyen az vy teſtamentumba , erő-
Luc. 11. nec igeicuel, es iſtennec vyanakis neuezetic.
Gen. 1. Igy erczed azért mikor az iras aſt mongya hog
vrnac lelke a vizekben, es hogy vrnac lelke al-
tal lőttec az egek nec ſepſegi, vrnac lelke ve-
ſerlerte a Sidofagot a puſtába , vrnac lelke
volt

volt Moisesbe, Iosueba, Samsonba. es az több
hadnagyokba, kiraliokba: prophetakba, Chri-
stusba mindenecfelet, az Apostolokba es a f.
assoniocha es minden üduezölendőkbe kie vi-
lag vegezetig lesne. sentsen mondati mikor
az hiueknec adati az ű meg sentsenekre, I. Cor. 6
mert annac altala istentől Christus által meg-
tisztulnac bűnőkből, es istenhez teruen artat-
lan elete ügyekeznec, meg iobituan eleteket. Rom. 8.
Mikor kedig az hitetlenekre es engedetlenek-
re teuelygelnec es diczősségnek lelke boczata-
tic, akkor neuezetie vrnac gonos lelkének mel-
ostora lön Saulnac istentől. I Sam. 16.

HA NEM SZEMELY MIRE
mondotta Christus ötet mas
vigasztalonac?

Az önne mondasabol magteczic mi okon
neuezte az ő tanituanira vyonnac fallo aian-
dekot mas vigasztalonac. mert az belől valo e-
rő lesen vala, mellyel isten őket fel akara kefi- Luc. 24:
teni es vgy mint fegyuerbe fel öltöztetni az lel- Act. 1.
ki viadalra melyre Christus el boczata őket ez
seles vilagra, menibe fel menesene vtanna.

N

Az-

Ioan:14.

Azert Christus ez aiandeknac meg niereferöl
attyatol illyenkeppen sola tanituaninac, de vg
hogy hasonlatos beseddel monga meg ez aian-
deknac mi voltat, est monduan. En kerem az
en atyamat, es mas Vigasztalot ad ti nektec hog
ti veletec maragyon mind oröcke, a bizonság-
nac lelket, kit ez vilag nem vehet, mert nem la-
tthya ötet, sem esmeri ötet, ty penig es-
meritec öthet merth thi nállatoc marad
es tibennetec leßen. Nem latode Kereftyen hog
hasonlatos igac ezeca sent lelekröl, mikor ast
mongya fellöle hogy oröcke velec leßen. es ez
vilag nem veheti, sem lattya, sem esmeri ast, de
öc esmeric mert nalloc leßen es ö vellec marád?
Ielenti azert Christus hog külömb leleckel hor-
doztatic ez vilag hogynem mint az ö tanituani
MEG BIZONITHATODE EZ
ertelmet töb igekből?

Meg bizonithatom. Mert azon besede vtan
ilmet est mongya Christus vrunc az ö tanitua-
Ioan:14. ninac. Ezeket soltam tynektec mikoron nal-
latoc laknam. Ama vigasztalo kedigiki asent le-
lec, mely lelket küld az atya en neuembe meg
tanit

tanit titeket mindenekre es meg sudgya tinek-
 tec mind azokat mellyeket mondotam ti nek-
 tec. Im hallod hogy Christus első beſedebe az
 ő halala felől vgy ſol minha ő tőlőc immar el
 ment volna es kezdőc nem volna. Ez az eggye
 haſonlatos beſede, Azytan a ſent lelekről cze-
 ket mongya, Kit az atya el küld en neuemben
 melyel ielenti hogy ő erette ontya ki menyből
 az atya ezt az aiandekot, es ez az el küldes. If-
 met, Meg tanit mindenekre es meg ſuggya au-
 nagy eſrekbe iutattya azokat mellyeket en töl-
 len hallotatoc, az az, nem egyeb tudomanthir-
 deri nektec hanem a mit en töllem hallo-
 tatoc. Mert vgyan ezen okert mongya hogy
 az atya ő neuebe küldi, miuelhogy nem czac o-
 ka ez aiandeknac adataſanac, hanem. ő rolla te
 ſen yallaſt a predicallaſnac altala es ezért ad ne-
 ki Vigasztalo es Bizonſag teuő neuetis:

BIZONICZ MEG MEGIS EZ
 értelmet?

Könnyen meg bizonithatom: mert mikor
 annac a ſent leleknek el iőueſeről ſol Christus

N ii

Vr-

Vrunc aſt mongya hogy meg feddi ez vilagot
Aſtis mongya hogy O rolla teſen tanubizonſa
got. De meg nagyob dolgot mond felölle, tud-
ni illic, hogy nem magatol ſol hanem ualamit
hall, aſt ſollya, es a iöuendöket hirdeti, A Chri-
ſtus diczöiti, mert az öueböl veſi, es vgy hirde-
ti az Apoſtoloknac, Annakis okat aggya miért
mondotta hogy az öueböl veſi. Mert vgy mód
valami az atyame enim az, tudni illik mint örö-
kös ſue: Immar ha ez igheket mellyeket Chri-
ſtus monda a ſent Lelekrol valaki betűſerent
veendi, nemde lattyac né bolondſagat hogy aſt:
leket mint egy ſolgaua teſi az Harom ſemely
közöt kiknek kettei az harmadikat küldi el, es
az ſemmit nem ſol magatol hanem a mit hal-
az beſelli, es a Chriſtus diczöiti, etc. Anna-
kokaert meg magyarazza önne magya Vrunc
ez ö beſedit, mikor aſt mondgya hogy pelda
beſedec által mondotta ezeket nekic, de eliö az
üdü mikor nyiluan hirdeti attyat nekic, az az,
mikor ueſic a ſent lelec aiandekat, ackor ö min-
deneket meg ertenec. Mert ackoron mindent
meg ielent nekic annac a beſö aiandeknac al-
tala, valamit kell tudnioc vagy az atya felöl,
Es vgy

Es vgy leſen hogy az vtan ō neuebe kęrnee
 atyától, mert meg vellec volt teſt ſerent, addeg
 nem ertette az A Poſtoloc a Chriſtus orſagá-
 nac lelki állapattyat, hanem czac ez vilagi biro-
 dalomrol álmodoznac uala, de az vtan ertec
 meg mikor a ſent lelket vőttec volna hogy a
 Chriſtusnac lelki es őrócke valo orſaga vagy ō
 Touabba a ſent Lelek nec meg feddeſe es tanu
 bizonſag tetele, miczoda egyeb hanem az Iſten
 nec belő ereienec es tanitaſanac czelekedeti,
 mely ki hat az vtan a ſüből a nyelure es az ig-
 he által meg feddi ez vilagot. Eſt nagy ſepen
 magyarázzac uala az A poſtoloc mikoron őket
 a Papi ſeiedelmek nec Conciliumokba hiuat-
 tac volna, holot a Chriſtusrol vallaſt teuen illy
 en igheckel erőſíttec mondaſokat. Mi bizon-
 ſaghi vagyunc ō nęki mind ezekről a mellye- Act. 5.
 ket mondunc, annac felőtte a ſent Lelek is kit á-
 dot az Iſten azoknac ki őnęki engedelmeſec.
 Hallode a ſent Lelec mikeppen tőt a Chriſtus
 rol tanubizonſagot az A poſtoloknac ſüuőbe?

HANY KEPPEN TESZEN

vallaſt a ſent Lelec a Chriſtusrol

Niii

Harom

HArom keppen. Először külső lathato ielec-
Matt. 3. kel, tudni mint mikor a Christusra száll a galáb-
Act. 1. 2. nac kepebe, es mikor az Apostolokra es egye-
8. 10. 19. bekre a kic hittec az predikallások nac általa le-
boezattatot vagy tűzes nyelű nec kepebe vagy
Act. 5. sebes zugással es föld indulással. Erről szólac
Ioel. 2. az igheretec hogy a Mészias eljönése nec ideien
Zach. 12 ki ontja az Isten bőséggel az ő lelket, Es a 8.
Ioan. 7. Iános Euangelista erről írta ez igheket mond-
uan. Még nem vala a szent Lelec, mert a Iesus
még meg nem diczõitetet vala, Ez első tanubi-
zonlaga a szent Lelek nec mely czac ideiglen tar-
tot az Euangelium nac erõsítesere. Másodszor
tanubizonlaga tott azõ Apostolok nac es min-
den hiuek nec fõuõkbe az õ vigasztalással es
fõuõk nec felgerieséssel, mellyel biztatta õ-
ket az Isten nec kegyelmességbe a Christus Ie-
sus nac érdeme által, es egyetembe fel indította
Rom. 8. az imadásra. Es ez a szent Lelek nec fõsolasa es
tõrekedése mi erettűnc az Isten nel. Harmad-
szor tanubizonlaga tott es tesen az Euangelium
Mat. 10. nac predikyllasa által, melyrõl Christus mőda
est hogy nem mi vagyunc a szolac, hanem a mi
atyánk nac lelke ki bennűnc lakozic. Mit

MIT MONDASZ AZ ATHA

nasius püspöknek es a Constantino-
polybeli Conciliumnac Cre-
doia felől?

ASzt mondom hogy Isten igheie ellen va-
gyon, es hamis valamit az Haromság Istéról
vallanac es külön külön az három személy-
ec felől. Mert nem ackeppen tanítottac az Isten
nec igaz esmereti felől sem a Prophetac sem, a
Christus sem az Apostoloc. Eskiczoda nem lat
tya minemű czauargo es alhatatlan tudomány
az, mely egyser edgyet es másfor mást mond?
Haromrol vallya hogy egy diczőségbe es fel-
legbe vadnac isten segeckel őse, vgy hogy min-
denic azoc között teremtetlen, veghetetlen, ő-
röktől fogua valo, mindenható Isten es Vr de-
ismet fordittya befeder es azt mongya hogy
nem harom teremtetlen, nem harom veghetet-
len, nem harom öröktől fogua valo, nem har-
om mindenható, nem harom Isten es Vr. Nem il-
lyen módó tanita Christus az ő tanítványit az
igaz módafrá, hané est monda nekic. A ti befe-
detec ez legyen, vgy, vgy, Nem, né. A mi e felet
hozza

Matt. 5:

Iac. 5:

hozza adatic a gonostol farmazic az. Holot a
zert a Nagy Patrembais aſt mongyac, Hiſeca
ſent Lelekbe meg eleuenitő Vrba, ki az atyatol
farmazic ec. aſt mondom hogy ez ighekis Iras
küüül yadnac az ő ertelmec ſerent.

NINKELLE HINNI

aſent Lelekbe?

Ninkel. Elő őkert imezert, mert az hit ne^z
Io. 6. 14. czac az attya Iſtenre es az ő egyetlen egy fiara a
17. **Christus** Ieſuſra, ki emberek nec valſagara igir-
tetet volt meg is adatot. Eſt oda fel meg bizoni
tam az elő könyueczkenec elein. Maſodic o-
kert imezert, mert a miert ez előtis mondot-
tam moſtis azont mondom, hogy ſohul a ſent
Irasba ninczen ſem paranczolat ſem pelda a ſ.
Deu. 4. 5. Lelekbe valo hitről. az Iſten kedig Moifes ál-
tal aſt paranczolta hogy egyebet ne miueliſnc
Ioel. 2. auual a mit ő nekünc meg hagyot. Harmadſor
Zach. 12. ezert, mert Iſten a ſent lelket őmmaga lelke-
Ro. 8. nec neuzei, mellyet magabol őnt ki az embe-
Gal. 4. reckre ygy mint kegyelem nec es könyörges nec
lelket, az az, mely, által bizonyoſoc leſűnc az ő
hozzanc

hosszancvalo kegyelmeröl. es e bizodalomnae
altala ötet meriuc segitsegre hinni mint atyan-
kat. Hogy hogy volna tehát ez hogy az istenbeis
hinnenc es külön az ő lelkebeis ha ő maga lel-
ek, es lelki ereienec altala hisűnc ő benne es kő
niörgűnc neki? Negyedker es vtolfor ezerth, **Hugo Do**
mert miképpen az aiandeknac nem kőniörg- **ctor mon**
űnc hanem annac adoianac: azonképpen nem **dafa.**
hisűnc az aiandekba, hanem abba a ki aſt agya
De isten adoia a ſent lelek nec es a Christus ie-
sus: Azert ezekbe meltan hisűnk.

MIRE NINKEL HINNI A Sz.

lelekbe ha megkereskelkedűnc az ő
neuebeis?

Oda felis ſolec a keresztfegnec vegetöl, de
űnkseg mostis ezen dologrol emlekeznem niyl
uabban valo ertelemert. Annakokaert ved e-
űedbe hogy külömb okert keresztelkedűnc meg
az atyanac, neuebe, külömb okert az fiunac
neuebe es külömb okert a ſent lelek nec neue-
be Mert az atyanac neuebe meg keresztelked-
űnc ennec okaert, hogy ő a ki minket keduebe
O **vesen**

Handwritten scribbles

veßen ſ. fiaert es ſ. lelecek aiandekoz meg. A
 ſinac neuebe ki a Chriſtus ieſus ennekokaert
 kereſtelkedűnc meg, hogy ő nierte minekűnc
 attyatol a kegyelmet es a ſent lelket, es az ő ve
 re által moſogatatunc meg bűneincből. A ſent
 leleknec neuebe ezokaert kereſtelkedűnc meg
 hogy ő az iſtennec aiandeca Chriſtus által a
 mi ſűuunkbe, mely lelek a mi örökűgűnk-
 nec lelke. Eſt az ertelmet eſebe vőtte volt rē-
 gen az Ireneus Doct̃or, ki okat aggya ānac hog
 az Apoſtoloc czac a Chriſtus neuebe kereſtel-
 tec es imeſt iria eggye kőnyuebe: A Chriſtus
 neuebe erced alattomba, aſt a ki meg kent. es
 Cor. 6. őmmagat a ki meg kenetetet es a kenetet mel
 2 Cor. 1. lyel ő meg kenetetet, Es meg kent vgyan az at-
 tyā. de a ſin az ā ki meg kenetetet, a lelekbe mel
 a kenet, mikeppen az Iſaias által valo ſo mon-
 gya, vrnac lelke en raitam, mert meg kent en-
 gemet, ielentuen a meg kenő attyat, es a meg
 kenetetet ſut, es a kenetet mely a ſent lelek. Fz
 El Chriſt̃igec mind az Ireneus Doct̃ore, ki vgymin E ſ
 ius vtan azoc kőzöt kiket a papafag ſent Doct̃oroknac
 valo eſ- es atyaknac neuez es kinec iratok at az iſtennec
 tendőb. kőnyuei melle veri melkoſſaggal. De meg teczie
 ennec

281
58
ennec irasabol hogy megis tistab volt akkorbe 177. fez
li üdöbe az istennec ő esmereti hogy nem mint hetuen,
az vtan valo üdőkbe. Mert ő mind arrol dis- be.

putal irasaba, hogy az isten egy es nemegyeb a
Christus attyanal, es hogy vgyan azon az vy
testamentombeli isten a ki az ő testamentom-
beli volt kiról a prophetac soltac. A Christustis
isten igeienec neuezi es fia istennec nem neuezi
ő ter, a his mongya hogy nem az fennuethetlen
Christus sallot ő bele, hanem azon egy volt ki
leült a tanituaniockal, ki fel tamadot, ki ala
iőt es fel ment istennec fia, ember nec fia löt. A
sant lelketis kenet nec neuezi a sent iras ferint. 1. Ioan 2.
Taul vagy on azért az Haromsag isten gon-
doloitol, es azoktol kicczac fia Istent es sent
lelec Istent neueznec,

NEM MONDATIKE A SZENT
lelec meg eleuenitő Vrnac a sent
irasba?

NEM mondatik, hanem czac az atya isten, Dent. 32,
ki Moises által limest monda. Latsatoc hogy en-
cyak egyedül vagyoc, es hogy ninczen
O ii egyeb

egyéb Isten ennalamnal. En öllec meg es en
 eleuenitlec meg, en verlec meg en gyógyitlac
 meg, es ninczen ki az en kezemből meg fāba-
 dithalson. Ezent monda Annaßsonis Samuel-
 nec annya az ő Isteni diczeretibe ez igeckel.
 Az Vr ől meg es ő eleuenit meg, coporsoba vi-
 sēn es vißsa hoz. Az Vr fēgenye tēsen es meg
 gazdagit, meg aláz, es fel magasztal. Fel tamaßt-
 tya a porból a fűkölködőt, es a gāgból fel e-
 meli a fēgent. Pal Apostol ezen dolgot bizoni-
 tya vala Athenasba mikor aßt monda hogy e-
 gyikünköl sincz tauul az Isten, Mert ő általa
 elűnc, mozgunc, es vagyunk Touabba az attya
 Isten nec vtanna a Christusis meg eleuenit a ki
 ket akar, mikor eßt mongya. Mikeppen az at-
 tya halottakat tamaßt fel es meg eleuenit, azon
 keppen a fuis a kiker akar meg eleuenit. Nin-
 czen azért több eleuenitő Vr az lathatatlan Isten
 nēl ki az atya, es a lathato fiual ki a Christus
 Iesus, de ezec eleuenit nec az ő lelkek es erciec
 által,

1. Reg. 2

Act. 17.

Ioa. 5.

NEM MONDATIKE VGYAN
 Vrnakis a fent Lelec?

Nem

Nem módatic Vrnac, hanē Vrnaklelkenec.

Mert Moises a teremtesről azt írta, hogy Vrnac lelke volt a vizeken. David Király is ekepen szól. Vrnac fönaua teremtetenec az eghec, es az ő fiaianac lelkeuel minden ereiec epitetenec. Mikor az Vrnac paranczolta volna Moisesnek hogy hetuenferfiat valaßson a püstaba a Sido nep közzül, kic vele egyetembe a nepet itelnec es birnac, az ő lelket ada nekic es prophe talanac. Erről írta Isaias hogy Vrnac lelke volt vezere a Sido nepnec. Vrnac lelke kente meg a Christustis mikor ő rea szállot, es az a lelec be töltötte őtet minden erőuel es bölczesseg gel es Isteni felelemmel. Azert ezen lelec Christus lelkenekis neueztetet Peter Apostoltol, mert a prophetac szólta a Christusról es a Christusnac tellyes voltabol, miuel hogy az ő lelke minden üdökre folgalt. E Leleckel mint men nyei erőuel tellyessedenec be az Apostolokis, es világ veghezetig minden hiuec egy leket vess nec es azon leleckel vezerlettetnec akar mi fele nyeluen valo legyenec. Ez aßent Lelekről va lo igaz ertelem, nem hogy az Isten küüül es a Christus küüül mint egy Isteni semelyről gondolkodnec az ember.

Gen.

Psal. 33.

Nu. 11.

Isai. 63.

Isai. 11.

42. 61.

1. Pet. 1.

es /zent pallol rom.

Acta. 1.

1. Cor. 12

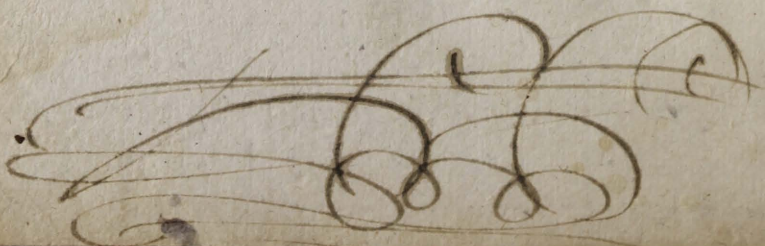
O iii

Lam

LAM A SZENT PAL VGY
tetcic hogy a ſent Lelket neuezi, Vr-
nac, nem vgy vagyone?

NEm vgy vagyon. Mert ot a helyen mellyet
2. Cor. 3. irt a Corinthusbeliek nec maſodic leuelenec
harmadic reſebe, ſemmit nem emlekezie a ſent
lelek nec ſem Iſtenſegeröl, ſem Vraſagarol, ſem
ſemely voltarol hanem ſol az ő, es Vyi teſtamē-
tumnac auuagy a törüeny nec es az Euangeli-
umnac külömfegeröl, es ezek nec közbeiaroi-
nakis külömb voltokat meg mongya. Mert az
O teſtamentomot neuezi betűnec es halalnac
f-kárhozatnac ſolgaltátoianac melyneck közbe-
iaroia Moifes volt. De viſont az vyi teſtamen-
tumot neuezi Lelek nec es elernec ſolgaltátoia-
nac, melyneck közbeiaroia a Chriſtus volt. A
Moifes a törüeni által czac felelmet es halalt
nemzet az emberek nec ſüüőkbe, mint a kő ta-
blan meg iratot ſentenciaual, es be fedette or-
tzaia mikor az Iſrael nepuel ſollot a törüeny
vetele vtan, jelentuen a nep nec meg vakulaſat
a Chriſtusnac meg vetelebe. De viſont a Chri-
ſtus az Euangeliumnac általa ſuſagnac es ſa-
badſagnac lelkec hozta es átta az ő hiueinec ſü

szuőkbe, es az őnei nyiluan lattyac az ő diczős-
seget. Ennekokaert mondgya az Vr Christust
Lelek nec, es okat vtanna ueri módyan: A holot
az Vrnac lelke, ot fabadlag vagy on.

MIRE MONDGYA AZON SZ.

Pal hogy a f. Lelec aiandekokat of-
togat a mint akaria?

A Sz. Lelket ugy tekinti az Apostol az Is-
tenbe es az ő egyetlé egy fiaba a Christus Iesus
ba mint ő tulaidon ereieket auagy esközöket
a czelekedesbe, mikeppen az ember fokot cze-
lekedni lelkenec erzeneslegi által es az vtan
testikarianac ereienel Mert vgyanis el a f. I-
ras effele hasonlatolságokkal. Annakokaert mi
kor oftogatast es akaratot tulaidonit a f. lelek-
nec, nem egyebet ert raita hanem az Istennec
es a Christusnac az biuek nec gyülekezetibe va-
lo czelekedeteket bellő erő ferent, mint ez gr-
telmet őmmaga az Apostol sockeppen vgyan
ottan előnkbe adgya. Mert előfför ast mongya
hog Istē az ki mindēt mindēbe czelekafic. tud
ni illic az aiandekocnac oftogatafaba es azoknac
ereienec ki

1. Co. 12.

kielentesebe Azvta aſt mongya hogy kinec
kinec adatic az leleknecki ielenefe arra a mire
haſnos. Mert nekűnc adatic bölczefegnec ſana
azon lelek által, nekűnc mas fele aiandec azon
lelec által. Harmadſor aſt mongya hogy mi
minnyaian a kic hiſűnc egy lelec által kereſtel
kettűnc meg egy teſt, ackar Sidoc legyűnc ac-
kar Gőrgőc, ackar ſolgac ackar ſabadofoc es
minniaian egy lelket ittunc be. Summa, ez, hog
egy leleccel aiandekozot meg az iſten Chriſtus
által:

DE ASZT MONGYA AZON

Apoſtol hogy a ſent lelec rendelte
a pűſpőkőket az iſtenec
egyhazaba?

Act:20:

Nem külömb ennekis ertelme az aiánde-
koknac oſtogatafanal. Mert mikor aſt mon-
gya az Apoſtol hogy a ſent lelec rendelte a pűſ-
pőkőket az iſtenec egyhazaſnac igazgataſara,
azt erti raita hogy az iſten es a Chriſtus ieſus ſ.
lelecc által inditottac fel es valaſtottac a lelki
paſtorlággra es vigyazaſra azokat a ferfiakat.
Mely

Mely dolog hogy így legyen lásd meg leülebe mit ír az Apostol a tanítoknac rendelesecfelől az ania sentségyszobba. Mert a Corintusbelieknek küldöt leülebe istennel tulaidanittya. ^{1Cor:12.}
 azoknac adattafokat, Az Ephesusbelieknek küldöt leülebe Christusnac tulaidonittya. ^{Eph:4:}
 Immar ha Isten aggya a Christusis aghya a tanítokat, mimodon aggyac? Astis meg mutatya a sents iras. Mert az isten az ő sents lelket atta az prophetakba, es annac fel inditafabol szoltac. ^{2Pet.1.}
 Christus fuua az Apostolokra es est monda nekic. Vegyetec sents lelket, valakinek meg boczatya to bünöket meg boczatua lesne, es valakinek meg tartya to meg tartua lesne. Menybe fel menese vran kedig a sents lelec aiandekat reaiok ötte attya to es fel öltöztette, öket mennyei erövel.

MI OKA HOGY AZON Apostolneuezi az hiueket sents leleknek templomanac?

MEg mongya ömmaga ennec okat mindket helyen a hol fellölle szol es ninkel egyeb magyarazot

gyarazot ömaganaal keresni. Hald meg azért
mikeppen fol. Az egy helyen azt iria. Nem tu-
ggyatok hogy ti istennec templomi vattoc es
az istennec lelke lakic ti bennetec. Mert sent
az istennec temploma mely ti vattoc, E monda
faba istennec templomanac neuez a kereszt-
neket ezokaert hogy az istennec lelke lakic ő
bennec. Tehat ezen okert meltan mondatnac
sent lelek nec templomanakis, mikceppen kőu-
erkezic e neuezet a masodic helyen ez igeckel:
Né tuggatoke hog a ti testetec templōa a bēnetec
lakozo s lelek nec mely nallatocvagō istētől nē
vattoc magatockal sabadoc, mert nag arō vōt-
tec meg titeket. Annakokaert diczōiczgetec az
istēt a ti testetekbe melyecaz istene. Im latod ke-
resyren hogy mind bennünk mutatty a az isten-
nec lelket mellyet tōlle aiandekon vōttūnc, es Is-
renenec mongya lenni mind testūnket mind lel-
kūnket elősser a Christus vere altal valo valtsa-
gert, az vtan a s. lelek nec aiandekaert mellyel
hozza foglalt minket az isten.

1 Cor. 6.

MINT KEL TEHAT ERTENI

a sent lelec ellen valo sīdalmat ha ő nem

semely?

Nin-

Ninkel külömben erteni hanem a mint az
 Christus befedéből es az Euangelistac tanbi-
 zonságabol erthettyük: mert ást iriac az Euan-
 gelistac hogy a pharizæusoc Christusnac ezoda
 teteliről imest mongyac vala, Es nem egyeb ha-
 talommal űzi ki az ördögök et emberek ből ha-
 nem a Beelzebubnac az ördögök nec feiedel-
 menec hatalmanal. Visont azt mongya Chris-
 tus hogy istennec vyianal űzi ki, auuagy isten-
 nec lelkeuel a minif, Mate iria. Immar azert
 erteni valo dolog hogy a sent lelec ellen valo
 sidalom ez, mikor ember a sent lelec által valo
 czelekedeteket, az az mellyeket Isten az ő lelke
 es ereie által czelekedie vala, Christusba ördög
 nec tulaidonittya, maga az önne lelki esmereti
 mast mutat, de a gyűlöfseg es irigysseg es az ör-
 dőgi vakmerőfseg nem hagy igazat mondatni
 ember nec. E magyarázatot megieienti. f. Mar-
 cus Euangelista, mikor a sent lelec ellen valo sī-
 dalom vtan ez igeket veti, Mert ást mongyac
 vala hogy fertelm es lēiec vagyon a Christusba
 Ezen magyarázatot meg erthetni a sent Pal-
 nacirasibol.

Mat: 12:
 Mar. 3:
 Lucæ 11.

P ii

Mert

Eph. 1. Mert ő a keresztény embernek lelkenek meg
keferedefet mely lehen az ęktelen bebedec által
neuezi az Istennec ęent lelkenek meg ęomoro

1 Thes. 4 dasanac mely lelecker meg peczeteltetec az hi-
uec a valtsagnac napiara. A ki meg veri az Apo-
stoloknac tudományat arrolis ąst mongya hog

Heb. 10. nem embert vet meg hanem az Istent ki az ő
ęent lelket atta beleiec. Sőt meg ezek nec felette
fenyegeti azokat kic a meg ęsmert Euangelium
beli igazsagtól el ęakadnac, auuagy ennec meg
vtalasabol vetkeznec, es ąst mondgya hogy e-
zec nagyob büntetett ęrdemlenec minel hogy
az Istennec fiat tapogya es a testamentumnac
veret vgy tartya mint egy el vetet dolgot, me-
ly ver által meg ęenteltetec volt, es annac felet
a kegyelemnec lelket bo ęusaggal illetic. De
meg kőnnyeb peldakat hozhatunc erre Chri-
stus Vrunknac mondasabol ki eckeppen ęol
az Apostoloknac tı ęrekről es ęemelyeről es az-
ockal egyetembe az őmmagaeről. A ki titeket
be fogad engemet fogad be, es a ki engemet fo-
gad be ąst fogadgya be a ki engemet el küldőt.
Vgyan ez világ ęerentis ęokas ęst mondani ho-
gy a ki a ęeiedelem kőuetit auuagy leuelet nem
tı ęteli

Mat. 10.
Ioa. 13.

28663
tíbeteli önne magat a fejedelmet nem tí-
teli az.

MIRE MONDGYA CHRISTVS

hogy a ſent Lelec ellen valo ſidalom
meg nem boczattat?

EZokaert mongya, mert az a bűn veghiglen
valo meg vakulas es meg kemenyűles mely-
ből ember ki nem terhet, minemű vala elein a
Cannac bűne ki irigységből es gyűlöségből az **Gen. 4.**
artatlan őczet az Abelt meg őlg, es minemű va-
la a Pharaokiraly, Saul kiraly es Iudas Apo-
stolę kie meg kemenyűleséből tutakodnac va-
la az Isten ellen, es az önne gonof lelki esme-
retecből verkeznec vala, Mas a tudatlanfagnac
es emberi erőtlenségnec bűne, mely boczana- **2.Co. 7.**
tos mikor ki ter ember ezekből maga meg es-
mereségnec általa, mely őstán igaz Poenitenci-
at nemz ő benne. Effelekert könyörög valo **Lu32c.**
Christus Vranc a magas kereftan, monduan.
Atyam boczald meg nekic mert nem tudgyac
mit minelnec. Melybe kőuete ſ. Iſtuan Marti-
res az ő Vranac es Mesterenec példajat. **Peter Act: 7.**

Piii   Apostol

Apostol azonkeppen inti közönseges predika-
cioiaba a Sido nepet hogy bűnőkből ki terie-
Act. 23. nec, mert tudgya hogy tudatlanfagból sefitet-
tek fel a Iesust. Pal Apostolis neuezuen magat
Isten karomlonac, keresztényeknek nec üldözőie-
1. Tim. 1 nec, es erőssactóuónec akar kedig kegyetlen-
nec, vigasztallya cuuel őmmagat hogy irgalmas-
sagot nyert Istentől ezért hogy tudatlan miuel-
te hitetlenségből a mit miuelt. Sőt példaul veti
magat minden bűnösöknek valakic bűnőket
meg esmeruen hinnenec a Christusba az örök
életre. Tugy annakokaert választást tenni ke-
restyen ember a boczanando bűn között es az
boczanatlan közt. Mert a meg terő az hiuő em-
bernek nec mindé bűnőc boczanatos, ha meg a z
embernek fia ellen a Christus Iesus ellen fidal-
Matt. 12. mat tesnek is az ő tudatlanfagokból es gyarló-
fagokból. Es ezec az Istennek választotti kic el-
nem ves nec noha ideiglen a tenelyghesbe vad-
nac. es neh a vetkeznec erőtlenségeg miat lelki
esmeretec ellenis mint David es Peter, de azért
meg nein maradnac bűnőkbe hanem Istennek
kegyelmességeből ki ter nec azokból; es hit al-
tal bűnőc bochanattyat vesic. Visont a kic bű-
nőket

287
64

nőket még nem ismeric, ſőt a meg világoſítás
vtan Iſtennec akarattyat értuen vgyan nagy
vakmerőſeggel czelekedic a bűnt és a nyiluan
valo igazſágot lelki ismeretec ellen ſidalmaz-
zac és haborgattyac, ezeknec bűnök meg nem
boczattatic ſem ez vilagon ſem a maſikon, az az
ſoha öröcke, Mert nem vyiulnac meg a poeni- Heb. 6.
tencia által.

ASZENT LELEKNEC SZAR-
mazatát miképpen érti a
Római egyház?

A Görög egyházac vgy értettec hogy a ſ.
Lelec czac az atyától ſarmazic. Ennekokaert a
Constantinapolybeli Credoba mellyet Nagy
Patremnac neneznec illen uallaſt teſnec a ſent
Lelekről Ki, vgy mond, atyától ſarmazic. De
eſt a vallaſt meg ellenzettec a nap nyugati püſ-
pökök kic a Római egyházhoz és ánac Püſpöke
hez tartoztac, és azoc ellen aſt vegheſtec hogy
a ſent Lelec ſarmazic mind az atyától ſmind a
ſutól. Vőttec kedig ez ertelmet Chriſtusnac
e mondatából hogy aſt mondgya hogy ő Ioa. 15.
küldi

ő küldi el a szentlelkű atyától tanítványnak: í-
Ioan. 15. methogy azt atya küldi el az ő nevébe, Ismet,
Ioan. 14. hogy iméket mongya felőle, ő engemet diczõit,
Ioan. 16. mert az enimből veszi es hirdeti ti nektek &c.
De emondásokba meg sincz az hogy a szent le-
lek Christustól farmazic, hanem vgyan nyl-
uan mongya vrunc hogy az ő atyától farma-
zic. Azerte Görögöknek fogal, az ertelem az
Romaiaknak, de mind az által egy csem erti i-
gazan est a farmazast, mert vgy foglanc fellőlje
mint egy személynek a másiktól való farmaza-
sarol.

MICZODA TEHAT IGAZ ER
telme a szent leleknek az isten
től való sarmaza
sanac

A Görög nyelvűbe nem farmazas vagon ha
nem ki iõues: Meg a Deac nyelvűben is, ele iõ-
uest iegyez nem ki farmazast az ige procedere
Es Christus vrunc ezen iget mongya magá fe-
Ioan. 8. löl es meg magyarázza befedet, monduan: Ha

az isten volna a ti atyátocbizonyauál feretne-
 tec engemet Mert en istentől jöttem ki es iouóc
 Mert nem en magamtól jöttem hanem a bocza
 tot engemet. Annakokaert mind a Christus ki
 iouese smind a sents leleke az atyától vagyon,
 kitől űc boczattattac az ő igireti feret, de a Chri-
 stustestbe boczatattot el vgy mint affonyallat
 nac magua, a sents lelek kedig lelki mod feret
 az Apostoloknac sűuőkbe noha külső ieleknec
 általa. Ez a sents lelec moltis adatic ez világ v-
 ggezeti glen minden hiueknec ostogatatic meny-
 ből Christus által az istentől, de a Christus Ie-
 sus czac az vtolsó napon ielenic meg semlato-
 mas ferent, noha őis velűnc vagyon minden
 nap az ő oltalmaual es igazgatafaual. Ne ercz
 azert egyeb ki iouest anragy ki sarmazast az
 istentől, hanem az ő igiretinec be tellyesitget
 es őmmagatol valo meg adafat.

MIRE MONGYA CHRISTVS

hogy ő a yatol boczattya el a sents
 lelket?

Ezokaert mongya hogy meg esmericec valo
 az

Ac. 3. 4. 5.

az ő tanitani hogy ő a Mefias kinéc általa ki
öntetnec ez az aiandec bőufeggel minden hufra
az az, minden emberekre kichinn enec. Mert
mind ez údőről foltac a Prophetac, mikeppen
est bizonittyac az Apostoloc a fent lelek nec a-
iandekanac vetele vran. Es erről monda Chri-
stus e befedeket az ő tanituaninac vigasztalan
őket ez lelki aiandecnec meg nyerele felől at-

Ioa. 14.

vgan ot-

ran,

Ioa. 15.

tyatol. En kerem az en atyamat es mas vigazta
lot ad tinektec ki ő rőcke velletec maragyon. If-
met, Ama vigasztalo f. lelek, kit az atya küld en
neuembe Ismet, Mikor el iőuend az vigasztalo
kit en küldőc el atyamról. Es vgyan ezen lelek
nec meg adafarol tefi ezigereteket tanituanin-
nac. Valamit kertec en neuembe aſt minuelem
hogy az atya diczőiteſsec a fiu által. Ha mit ker-
tec en neuembe, aſt minuelem. Annakokaert a
Christus aggya a fent lelket mint attyanac
igeretit es aiandekat, de a fent lelec őnmaga
nem aggya magat mert nem ſemely.

MIDŌN

289 66

MIDŐN ECKEPPEN TAGAGYA-

10caz három személyt az istenségbe nem
fordítottak efel a keresz-
ténseget?

A Mely keresztyéseg nevezetű a Romai eg-
házhoz es abban vrlakodo tetetes past^{to}rral es
baluanytol, mint a Zacharias propheta ötet hi Zach. 11
ia est tellyes ügyekesztenkel akariuc fel fordí-
tani istennek lelkenec ereie által, Mert meg va- 11a. 11.
gyon mondua a Christusról hogy efföldet meg
veri az ő fiaianac lelkevel, es az ő aiakinac lel-
kevel meg őli az istentelent. Danielnekis meg Dan. 8.
jelentette vala az Isten Angyala által az Antio-
chus Kiraly abrazattya alat hogy az Antichris-
tus keznekül rontatnec meg. Mely
prophetiakat 6. Pal meg magyarázuu őis est 2 Thes. 2
mongya hogy azt az alnac es hamisferfiakat az
Vr meg őli az ő fiaianac lelkevel es el veszi az
ő diczőségess el iónesével. Touabba azon Ap-
ostol azt írja a Corinthusbelieknek hogy az igaz-
ságnac semmi része nincz az hamissággal, 2 Cor. 6
sem az vilagosságnac ninczen közönsége a fő-
tetéggel sem az Christusrac ninczen

Q ii

egye-

- eggyesége a Beliallal. Hogy hog lehetne tehát
 hogy mies Christusnac solgai ne tusakodnanc
 a Belial Antichristussal, holot mi vagyunc a
 Mat. 10. Christus fiaia, es ő belenc atta az ő lelket ki mi
 bennűnc sol, es nem mi vagyunc a soloc? Sza-
 kadgyanac el azoc a kie ellen kialtunc az embe
 Act. 18. ri szerzessektől, es iőienec ki a nagy Babilon va-
 rosbol mely az őrdögöknek lako helyec, es ne
 legyenec resesec az ő czalardfáigial se az Isten-
 nec czapasual mellyeket arra bozta, vessce le
 Act. 19. homlokokról a Bestyenec bellyeget es annac
 kepet, es haiczanac feiet a Christus Iesusnac es
 az ő diczőségcs atyanac, nem az Emberektől
 gondolt Haromsag Istennec: így meg nyeric
 tőlűnc hogy mi sem sol lunc ellenec, mert min-
 1. Ioa. 1. nenköstűnc tarsalagunc lešen, es a mi tarsala-
 gunc, leše az atyaua es az ő fiaual a Iesus Chri-
 stussal. Eckeppe a tellyesedic be a Christus mő
 Io 2. 10. dasa hogy egy akol lešen es egy Paštor. Ismet
 az Apostol kiuanfaga es könyörgese, hogy a bé-
 kesseg táresnec es vigasztalalnac Istene adgyon
 Rom. 15. mi kőztűnc egy ertelmet a Iesus Christus šerēt
 hogy egyenlő šűuel es egy šűual diczőiczczők
 az Istent es a mi Vrunc Christus Iesusnak at-
 tyat.

290 64
tyat. Mely egyeffeget a Christus Iesusba enis
ő meltatlan folgaia es rabia, tellyes fűből kiua
nom es varom remensegémel az ő egyhazaba.

HA NINCZ SZENT HAROM

sag Isten, mire mondotta a s. Ianos hogy
harman vadnak mőnybekik ta-
nubizonlagot resnek?

VGy illik ez a mondas az emberektől köl-
tőt s. Haromsag Istennek tamastafara, mint a
bot a tegezbe. Mert ez a cickel nem sent Ianos
mondas, hanem Hieronimus barát, ki a re- 1. Ioa. 5.
ghi Doctoroknál egebb akart lenni, hogy ast be
le elegyítete a sent Ianos irasaba, maga az ő c-
lőtte ualoi sohul irasokba nem emlekeznec rol
la, es nagy soc Görög es Deac nyeluen valo
Bibliakba nem talalratot, mint est bizonyittya
bónsaggal Erasmus Roterodamus Doctor az
vyi testamentumon valo irasaba, Ez vak merő-
sege a Hieronimus barátnac meg tercik soc he-
lyen a Biblianac tolmaczolasaba. De hogy eg-
yeb helyekről ne emlekezem, czac azon leue-
lebe sent Ianosnac estis a mondas ő czinalta 1. Ioa. 4.

annagy ualoztatsa illyen modon, minden se-
lec a ki meg odgya akar meg feiti a Christust
ninczen Istentől, maga a szent Ianosnak ighei i-
mezec. Minden lelec a ki nem vallya hogy test-
be iött el a Christus ninczen. Istentől, es ez az
Antichristusnac lelke 2c. E dolog ninczen kü-
lomben ennél, de meghis mind az által meg fe-
lelec arra a mondsra Szent Ianos Apostol ott
Magya- az helyen asz bizonyittya hogy a Iesus Chris-
razattya tus legyen, az az, Istennec fia, es asz mongya ho-
gy enuel az hittel gyözzüc meg ez vilagor. En-
nec bizonyitasara hoz ele harom tanut, vizet.
vert, es leleket, es ezeket egy nec mongya nem
állattyokba hanem tanubizonfagokba. Mert a
Christus viz nec keresztese által bizonyitatec
először Mefsiasnac annagy Istennec fianac len-
ni, mikor Ianos ő rolla vallast iött es vyiaual
mutatta meg. Azon vallastetelbe mikor Istennec
baranyanac neueztetec bizonyitatec az ő
áldozattya, mely lön verene ki ontasanac alta-
la. Harmadsor a szent lelec feiere szalla galamb
kepebe es ezis tanubizonfagul lön a Iesusnac
hogy ő volna az Istennec fia. E tanuc meg bi-
Ioa. 19. zonyitatanac valoba a Iesusba midön a keresz-
tan az

fan az ő oldalabol viz es ver folya ki, melyről
 illyen vallast tehen az Euangelista. A ki latta,
 vgy mond, tanubizonlagot tótt rolla es igaz az
 ő tanubizonlaga, es rugya ő hogy igazat mond
 hogy ties hidgyetec. Ezek nec vranna mikor ő
 fel támadot volna a Iesus, s'ent lelket fuua az
 Apostolokra, es veghezetre menybe fel menuē Ioan. 20.
 onnaghis ala őntę reaioc. Ez a magyarazat i-
 gaz es semmi homály nincz benne. Mikeppen
 kedig az az, igaz magyarazat mely vetetic a
 környül alo ighecből, azonkeppen eziz a ma-
 gyarazat igaz, mert a környül álló ighecből ve-
 tetet. De e magyarazat küüül a kiből czelked-
 nec itt az három semely nec vallásokrol es az-
 oknac egy állattyokrol, azoc viaskodnac feiec
 gondolattyanal mint arnyekockal. Mert nem
 mongya a s'ent Iános hogy Haromsag Isten
 tehen vallast a Christusrol, a több Eeangelistac
 sem a s'ent mongyác, hanem hogy ez atyánac s'oua
 hallatot mennyből es ő tótt vallast a Iesus-
 rol hogy ő fia legyen. A s'ent Lelec kedig
 a Iesus feiere hallot bizonlagul. Hár-
 man

Harman neuezetnec vgyan itt, de sem femely
ekbe külön külön valoknac sem allatokba eg-
nec nem mondatnac hanem sot hallanac mely
az atyanactulaidonitatic az vtangalamb kep-
etlatanac mely asent lelek nec ielenvalo volta
nac bizonylaga vala, harmadic a Christus vala
a földön kiról lön a tanubizonylag. Ezec felelta
nu vala a keresztelelanosis az ő fouual. Am la
ssa mit miuel a ki ezeket egy allatua akaria tem
ni.

MI TANACZOT ADTZ IMMAR
vegezetre a keresztyeni igaz hitnec
dolgaba?

ELŐSSÖR e tanaczot adom hogy mindenkor
süuedben tarcz nemely rövid mondasokat az
egy atya Isten nec es egy vr Iesus Christus nac ő
egyetlen egy fiu nac esmeretiről. minemű ezec.
Eg a ti atyatoe ki menybe vagon, kiról emle
keztet az imatlagis melybe est mongyuc, Mi
atyanc ki vagy menyekbe. Ez a bizony őro
isten ki mennynec földnec teremtoie es egye-
dül leg felslegesb, Egy a mi mesterünk is ki az
Christus

Mat. 23.

Mat. 6.

Mat. 11.

Christus, kit az atya Isten Vrra tót es fiaua fül Ma
 te az ő f: lelke által, es iobiára fel emelte min - Act.
 den hatalmat neki aduán mennyen es földön Phil.
 meg az Angyalokatis aláia uetuen hogy min - Eph. 1.
 denek ötet tistellyek. Ezeknec esmeretekbe Heb. 1:
 Húg az örök élet mint Christus mondgya. Ez Col. 1:
 az örök élet hog tegedet atyá meg esmerienec Ioan. 17
 egyedül bizony Isténec léni, es a kit el boczat- 1. Cor. 8.
 tal a Iesus Christust. Ide valók a fent Pálnac i-
 me mondasys- Mi nekünk egy az Isten ki am-
 az atya, kitől vadrac mindenec es mi abba, Es
 egy Vr Iesus Christus ki által mindenec es mi
 az által. Imet. Egy Vr, egy hit, egy keresfűleg, Ephes: 4
 egy Isten es mindeneknec atya, ki mindenek
 felet vagyon es mindenek által &c. Ezeknek
 egy lelke vagyon mellyel életet es erősitik a Ephes: 2:
 dhiuóket, es e lelecek Christus által mennec az Rom: 8
 atyához, ennec általa könyörögnek ő nekí, eu- Galat: 4
 uel kapczoltatnac egybe önköftőkis egymaf- Philip: 2:
 hoz való ferettettel. E lelecek való refesűlet 2: Cor: 13
 ki uannya vala Pal Apostol a Corinthusbeli-
 nek nec, es miis ezent ki uannyuk Istentől egy-
 masnac, Ezen töllem az első tanacz. A maso-
 lic imez hogy ualami emberektől talalt tudo

R

many

many az Isten egyházába, aſt meg eſmeruen
 utállyad es megueſſed, nezuen a Chriſtus mō-
 Iſai. 29. ſafara mellyet elghoz Iſaias Propheta köny-
 Matt. 15 bōl eſt monduan. Heába tiſtelneſ engemet
 tanituan emberi tudományokat es paranczo-
 latokat. Harmadicez, hogy Pal Apoſtollal
 Ephes. 1. egyetembe imillyen módon könyörōghy ho-
 gy am mi Vrunk Ieſus Chriſtusnac Iſtene a di-
 czōſſegneſ atya adgyon teneked bölczelſeg-
 nec es meg ielenelneſ lelket az ō eſmereti által
 meg vilagoſult elmeſdneſ ſemeit, hog meg tud-
 h ſad mi ligyen a remeſſeg milyre ō hit tege-
 det. Annagy eſt mongyad kōnōrghel-
 be mind az Apoſtoloſkal egyetēbe. V-
 ram, ōrōgbicz meg az hūtōmet. Ag-
 Luc. 17. gya a kegyelmeſ mindenható at-
 tyá Iſten hogy ōrōgbedgieſ a mi
 hūtūnc ō benne es az ō ſent
 ſaba a mi Vrunk Chri-
 ſtus Ieſusba. A-
 men.

(:)

?

Matt

Ninczen a tanítván,
 folga az ő Vra felet.
 oly leſen mint az ő M.
 leſen mint az ő Vra,
 Beelzebubnac hittác, men.
 czaladgyabol valokat annac fig,
 lyetec azoktol. Mert ſemmi nincz el te.
 mi fel fedue nem leſen, ſem oly el reitet dolog
 a mit udőuel meg nem tudnac.

V G Y A N O T T A N.

Valaki fellyeb ſereti énnalamnal vagy attyát
 vagy annyát, nem melto az en hozzam, es ua-
 laki fellyeb ſereti ennallamnal vagy fiat vagy
 leanyat, nem melto az en hozzam. Es a ki fel
 nem vefi az ő kereſtit, es en vtannam nem iő,
 nem melto az en hozzam.

Eſſele mondasok erőſiczek meg a mi ſű
 uünknecc ſokaknak ſidalma es ha-
 borgataſa ellen.

Amen.

~~SAE~~

R II

A NYOM

entese,

elen ez ige vtan,

esekbe iutat. Ne-

akar lakic, oluasd est

tan e börtukert Mi, ol-

ac első leuelen ez ige vtan no-
 melyt, oluasd est, nemzet. Ismet to-
 ab ige oluasd Isten Istentől. Masodic leuelen
 ez igeert süette, oluasd est, sületer Ismet ez i-
 gec vtan Egy fia oluasd est, Ha kedig a fia. Is-
 met vgyan ottan ez igeert czomotaianac.

A D arcosnac harmadic leuelen ez igeert h
 neuel oluasd est neueuel. A negyedicleuelen
 ez ige vtan mert en magamtol, oluasd ez ige
 nem.

Az F arcosnac harmadic leuelen ez igeert
 Magyarazatot, oluasd est, magyarazoiat.

A G arcosnac harmadic leuelenec veggen e
 igeiert meg ielentett, oluasd est, meg ielentettek

Az H masodic euelenec veggen ez igeert at
 ty oluasd est átyat.

Az I arcosnac negyedicleuelen ez igeert fal
 lot oluasd est follot.

Az

207
41
Az K arcosnac első leuelen ez igeert biyoni
tani oluasd est, bizonithatni. Masodic leuelen a
sant Ianos mondasanac vegi illyen igeckel va-
gyon, A ki felől hallottatoc hogy el iöuendö es
immar ez vilagon vagyon, Harmadic leuelen
ez betüert ö oluasd est ö. az vtan ez igeert vala,
oluasd est valo. A negyedic leuelen ez ige
kert hoga külöm oluasd ezeket hogy külömb.
Az L arcosnacharmadic leuelen ez igeert
lattunc oluásd est latuc. E föert Az oluasd Ez.
Negyedic leuelen ez igeert matrot oluasd mar-
tot. Azon leuelnec a keres vtan el hattac a fe-
leletbe ez igeet Ianos.

Az M arcosnac első leuelen ez ige vtan mel-
lyeket ez okaert, oluasd est, kellett. Masodic le-
uelen ez igeiert elei, oluasd eieli. Negyedic le-
uelen a keres vtan valo feleletbeel hattac ez
igeket, vag az első es végkövetkeznec, ezec vag
amafodic teretesbe. Az N arcos: 1. leu: ez igeert
diczöse gnecc. Masodie leu: ez igeert sudga, ol:
est fughia. Es ezert minha, oluasd mintha. Is-
met ezert kezöc oluasd köstöc. Ismet ezekert
nemde lattyac nem, oluasd ezeket, nemde nem
lattyac. Az O arcosnacharmadic leuelenec ve-

gen ez igeert lelec oluasd est lelket. Negyedic le
uelen ez igeert nekunc, oluasd kethelyen ezt ne
kiknec.

Az Q arcosnac masodic leuelen ez ige-
ert pastortal, oluasd est pastortol: Az vtan ez-
ert ferfiakat. ol: ferfiat Afeli valo ieszesert holot
ez vagon Act. oluasd Apo. Harmadic leu. ez ige
ert egesb oluasd eselb.

A tob aprolec verkeket ki ki mind esebe vehe
ti onemagatolis. Azert kerunc a kerefnyen ol-
uaso embereket hogy nekunc meg boczassa-
nac mert fiessegunkben lortec a verkec mind
ez könyueczkebe mind a többibe
akarattunc ellen:

